

Nastanak i razvoj hrvatske diplomacije

Blažević, Tomislav

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:344815>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

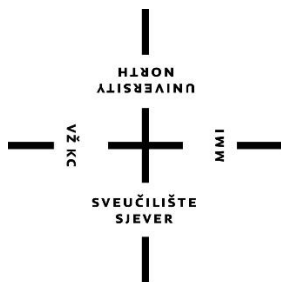
Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-16**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

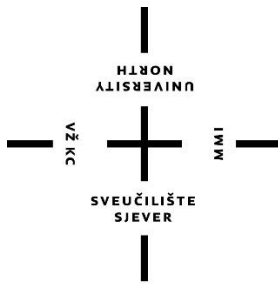
Sveučilište Sjever

Diplomski rad br. 301/OJ/2024

NASTANAK I RAZVOJ HRVATSKE DIPLOMACIJE

Tomislav Blažević, 0200023482

Varaždin, rujan 2024. godine

**Sveučilište
Sjever**

Odnosi s javnostima

Diplomski rad br. 301/OJ/2024

NASTANAK I RAZVOJ HRVATSKE DIPLOMACIJE

Student

Tomislav Blažević, 0200023482

Mentor

izv. prof. dr. sc. Miro Kovač

Varaždin, rujan 2024. godine

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

OPIS	Odnosi s javnostima		
STUDI	Sveučilišni diplomski studij Odnosi s javnostima		
PRESTUPNIK	Tomislav Blažević	MATIČNI BROJ	0200023482
DATUM	12.09.2024.	ODJELENI	Protokoli odnosa s javnostima
NASLOV RADA	Nastanak i razvoj hrvatske diplomacije		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The emergence and evolution of Croatian diplomacy		

MENTOR	Miro Kovač	ZVANJE	izv. prof. dr. sc.
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Gordana Lesinger, predsjednica		
	2. prof. dr. sc. Iva Rosenda Žigo, članica		
	3. izv. prof. dr. sc. Miro Kovač, član		
	4. prof. dr. sc. Jadranka Lasić-Lazić, zamjenska članica		
	5.		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	301/OJ/2024
------	-------------

OPIS
Ciljevi diplomskog rada su pojmovno određenje diplomacije, vrste diplomacije te analiza nastanka i razvoja diplomacije u Hrvatskoj.

Formulirat će se sljedeća istraživačka pitanja:

- što je diplomacija?
- kakav je nastala služba vanjskih poslova u Republici Hrvatskoj i kako se razvija?
- kako se provodi vanjska politika Hrvatske?

U procesu pisanja ovog rada korištene su sljedeće odgovarajuće znanstvene metode: povijesna metoda, metoda deskripcije, komparativna metoda, induktivna metoda, deduktivna metoda, metoda analiziranja, metoda sintetiziranja.

U pripremi rada koristit će se sekundarni izvori podataka.

DATUM PRIJAVE	20.09.2024.	POTPIS MENTORA	
---------------	-------------	----------------	---

SAŽETAK

Diplomacija se može definirati kao metoda vođenja međunarodnih odnosa, posebice korištenjem pregovora i dijaloga za promicanje dobrih odnosa. Dok se vanjska politika socijalističke Jugoslavije ponekad ističe kao uspjeh, s njenim prvim međunarodnim priznanjima 15. siječnja 1992. prestala je postojati. Hrvatska diplomacija, nasuprot tome, razvila se kao ključni element u formiranju suvremenog hrvatskog identiteta i utjecaja na svjetskoj sceni. Kao neovisna država, Hrvatska koristi diplomaciju za promicanje svojih političkih, gospodarskih i kulturnih interesa, te za jačanje svojih međunarodnih pozicija. Djelovanje hrvatskih diplomata značajno utječe na stvaranje slike o Hrvatskoj u svijetu. Diplomacija je u posljednje vrijeme prolazila kroz brze promjene koje su utjecale na samu prirodu diplomatskog djelovanja. S novom tehnologijom koja omogućuje pristup trenutnim informacijama i interaktivnoj online komunikaciji, uporaba digitalnih alata od strane diplomata postala je široko rasprostranjena, čime se povećava učinkovitost i doseg hrvatske diplomacije na globalnoj razini.

Ključne riječi: diplomacija, međunarodni odnosi, Republika Hrvatska

SUMMARY

Diplomacy can be defined as a method of conducting international relations, particularly through the use of negotiations and dialogue to promote good relations. While the foreign policy of socialist Yugoslavia is sometimes highlighted as a success, it ceased to exist with the first international recognitions of its successor states on January 15, 1992. In contrast, Croatian diplomacy has developed as a key element in forming the modern Croatian identity and influence on the world stage. As an independent state, Croatia uses diplomacy to promote its political, economic, and cultural interests, and to strengthen its international positions. The work of Croatian diplomats significantly impacts the perception of Croatia worldwide. Recently, diplomacy has undergone rapid changes that have affected the very nature of diplomatic activity. With new technology providing access to real-time information and interactive online communication, the use of digital tools by diplomats has become widespread, thereby increasing the efficiency and reach of Croatian diplomacy on a global scale.

Keywords: diplomacy, international relations, Republic of Croatia

SADRŽAJ:

SAŽETAK	3
SUMMARY	5
1. UVOD	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE I ZNAČAJKE DIPLOMACIJE	4
2.1. Definiranje diplomacije	4
2.2. Značajke i razvoj diplomacije	5
2.3. Vrste diplomacije.....	6
3. POVIJEST I RAZVOJ DIPLOMACIJE REPUBLIKE HRVATSKE	10
3.1. Početak diplomacije na prostoru Republike Hrvatske.....	10
3.2. Diplomacija nakon priznanja Republike Hrvatske	12
3.3. Hrvatska diplomacija danas.....	17
4. ZNAČAJKE DIPLOMACIJE REPUBLIKE HRVATSKE	22
4.1. Obilježja hrvatske diplomacije	22
4.2. Pokretači hrvatske diplomacije.....	23
4.2.1. Uloga službe vanjskih poslova	23
4.2.2. Važnost Zakona o vanjskim poslovima	25
4.2.3. Ministarstvo vanjskih poslova.....	27
5. VAŽNOST DIPLOMACIJE REPUBLIKE HRVATSKE	32
5.1. Diplomacija u međunarodnim odnosima.....	32
5.2. Značaj izgradnje diplomatskih vještina	33
5.3. Budući razvoj i perspektive daljnjeg razvoja diplomacije.....	33
6. ZAKLJUČAK	35
7. LITERATURA	38

1. UVOD

Za sami pojam “diplomacija” veže se čitav niz tumačenja, značenja u politološkom, političkom, sociološkom i širem društvenom kontekstu.¹ Usredotočuje se na utjecaje globalnog razvoja dok daje dublje razumijevanje aktualnih međunarodnih pitanja kao što su klimatske promjene i ljudska prava. Međunarodni odnosi su proučavanje međusobnih odnosa država te s međunarodnim organizacijama i određenim pod nacionalnim entitetima — na primjer, birokracijama, političkim strankama i interesnim skupinama.

Diplomacija se tradicionalno shvaćala kao način na koji dužnosnici provode vanjsku politiku svoje zemlje. Međutim, u suvremenom svijetu koji se brzo mijenja u kojem su važeći međunarodni pravilnici i institucije pod velikim pritiskom, diplomacija je dobila daleko širu primjenu. Diplomacija je metoda koju vlade koriste kako bi utjecale na postupke stranih vlada putem pregovora i dijaloga. Obično je provode predstavnici zemalja u inozemstvu, ali radnje diplomata u velikoj mjeri kontrolira vlada kojoj služe. Izraz diplomacija također se može koristiti za opisivanje kada se netko vješto nosi s nekom osobom ili teškom situacijom, na način koji stvara mirno rješenje bez da ih uvrijedi ili uznemiri.

Diplomacija postoji od početka ljudskog roda. Čin vođenja pregovora između dviju osoba ili dvaju naroda u velikom opsegu bitan je za održavanje međunarodnih poslova. Među mnogim funkcijama diplomacije neke uključuju sprječavanje rata i nasilja te jačanje odnosa između dviju nacija. Najvažnije je da se diplomacija koristi za postizanje određenog cilja. Stoga bi bez diplomacije velik dio svjetskih poslova bio ukinut, međunarodne organizacije ne bi postojale, a prije svega svijet bi bio u stalnom ratnom stanju.

Bitno je istaknuti postoje mnoge funkcije diplomacije koje diplomaciju čine bitnim elementom za svaku mirnu i učinkovitu promjenu. Razlog pregovaranja s drugim osobama uvijek je bio isti – imati bolje odnose. Tijekom povijesti, struktura diplomatskih ureda evoluirala je od neorganiziranih i nesustavnih oblika do pažljivo strukturiranih i specijaliziranih institucija. Dok se struktura diplomatskih dužnosti mijenjala, funkcije su uvijek ostale iste.

Četiri su funkcije diplomacije pa tako prva funkcija uključuje zastupanje interesa države i vođenje pregovora ili rasprava osmišljenih kako bi se identificirali zajednički interesi, kao i

¹ Kurečić, P., Haluga, V. (2021.): Uvod u suvremenu međunarodnu politiku i diplomaciju, Sveučilište Sjever, str. 121., <https://www.unin.hr/wp-content/uploads/Uvod-u-suvremenu-me%C4%91unardnu-politiku-i-diplomaciju.pdf> (pristupljeno 17.8.2024.)

područja neslaganja između strana, u svrhu postizanja ciljeva države i izbjegavanja sukoba. Pregovori između dvaju predstavnika ključna su komponenta diplomacije jer pritom predstavnici pronalaze zajednički interes. Druga funkcija diplomacije uključuje prikupljanje informacija i kasniju identifikaciju i procjenu vanjskopolitičkih ciljeva države primateljice. Treća glavna funkcija diplomacije je širenje političkih, gospodarskih i kulturnih veza između dviju zemalja. Konačno, četvrta funkcija diplomacije je da je diplomacija sredstvo za olakšavanje ili provedbu poštivanja međunarodnog prava. Posao diplomata je promovirati nacionalne interese zemlje i održavati otvorene veze s drugim zemljama.

Predmet ovog diplomskog rada je analiza nastanka hrvatske diplomacije.

Ciljevi diplomskog rada su pojmovno određenje diplomacije, vrste diplomacije te analiza diplomacije u Hrvatskoj.

Na temelju navedenih ciljeva, formulirana su sljedeća istraživačka pitanja:

- Što je diplomacija?
- Koje su vrste diplomacije?
- Kakav je bio razvoj diplomacije u Republici Hrvatskoj?
- Kako se provodi vanjska politika Hrvatske?

U procesu pisanja ovog rada korištene su sljedeće odgovarajuće znanstvene metode:

- povijesna metoda,
- metoda deskripcije,
- komparativna metoda,
- induktivna metoda,
- deduktivna metoda,
- metoda analiziranja,
- metoda sintetiziranja.

Tijekom pisanja ovog rada analizirani su sekundarni izvori podataka.

Diplomski rad ima naslov „Nastanak i razvoj hrvatske diplomacije“. Rad je podijeljen na šest poglavlja koja se međusobno povezuju.

U prvom djelu rada, „*Uvodu*“, pojašnjen je i istaknut predmet istraživanja, ciljevi rada te svrha, korištene znanstvene metode kao i cjelokupna struktura završnog rada prema njegovim poglavljima.

U drugom dijelu pod naslovom „*Pojmovno određenje i značajke diplomacije*“ analizira se pojam diplomacije, značajke i razvoj diplomacije te vrste diplomacije.

„*Povijest i razvoj diplomacije Republike Hrvatske*“ je naslov trećeg dijela u kojem se analizira povijest vanjske politike, kreiranje i provođenje vanjske politike te diplomatska prava u Hrvatskoj.

Četvrti dio rada „*Značajke diplomacije Republike Hrvatske*“ analizira događaje iz početka Republike Hrvatske, razvoj hrvatske diplomacije, obilježja hrvatske, uloga službe vanjskih poslova te važnost Zakona o vanjskim poslovima.

Peti dio rada pod naslovom „*Važnost diplomacije Republike Hrvatske*“ analizira diplomaciju u međunarodnim odnosima, značaj izgradnje diplomatskih vještina te budući razvoj i perspektive daljnjeg razvoja diplomacije.

Zaključak se može definirati završnim djelom u ovom diplomskom radu. U sklopu zaključka istaknuti su najbitniji zaključci ovog diplomskog rada.

2. POJMOVNO ODREĐENJE I ZNAČAJKE DIPLOMACIJE

2.1. Definiranje diplomacije

Diplomacija je pokušaj – način da se na miran i uljudan način, međusobnim razumijevanjem i kompromisima pokuša riješiti određena sporna međunarodna pitanja između država. Diplomacija tj. diplomatske aktivnosti, su i instrument kojim se ostvaruju vanjskopolitički ciljevi države koje određuje vlada u pravilu na početku svoga mandata. Na području vanjske politike podrazumijeva i specifičnost metoda te aparat koji obavlja vanjskopolitičke djelatnosti.²

Diplomacija (franc. diplomatie, od grč. δίπλωμα: presavijeno udvoje; listina, isprava, povelja) odnosi se na međudržavne odnose i vođenje vanjske politike. To uključuje skup pravila za uspostavu tih odnosa, nadležne državne službe i osobe čiji je zadatak zastupanje vanjskopolitičkih interesa određene države, kao i sposobnost, znanje i umijeće vođenja pregovora s drugim državama.³

Mnoge vanjske politike također imaju snažan fokus na nacionalnu i međunarodnu sigurnost te će pomoći u određivanju interakcije zemlje s međunarodnim organizacijama, poput Ujedinjenih naroda, i građanima drugih zemalja. Vanjske politike razvijaju i na njih utječu brojni čimbenici.

To uključuje:

- okolnosti u zemlji u nizu područja, uključujući geografski, financijski, politički itd.,
- ponašanje i vanjske politike drugih zemalja,
- stanje međunarodnog poretka i poslova šire (na primjer, ima li rata ili nemira; postoje li trgovinski savezi koje treba uzeti u obzir),
- planove za napredak, kao što je ekonomski napredak ili tehnološki napredak.

Vanjska politika nacije obično se usklađuje s njezinom unutarnjom politikom, koja predstavlja drugi aspekt javne politike usmjeren na unutarnje pitanja. Zajedno se te dvije politike nadopunjuju i rade na jačanju položaja zemlje unutar i izvan njezinih granica.⁴

² Kurečić, P., Haluga, V. (2021.): Uvod u suvremenu međunarodnu politiku i diplomaciju, Sveučilište Sjever, str. 121., <https://www.unin.hr/wp-content/uploads/Uvod-u-suvremenu-me%C4%91unardnu-politiku-i-diplomaciju.pdf> (pristupljeno 17.08.2024.)

³ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024., <https://www.enciklopedija.hr/clanak/diplomacija>, (pristupljeno 27. srpnja 2024.)

⁴York. <https://online.york.ac.uk/what-is-foreign-policy/> (pristupljeno 02. ožujka 2024.)

Teorija diplomacije danas se može izraziti u dva značenja:

- diplomacija u užem smislu,
- diplomacija u širem smislu.

Diplomacija u užem smislu odnosi se na formalne i institucionalne aspekte diplomacije, koji uključuju aktivne diplomatske konzultacije i dogovore provedene od strane ministarstava vanjskih poslova i veleposlanstava. Ovo je tradicionalni pristup koji se fokusira na službene i strukturirane procese interakcije između država.

Diplomacija u širem smislu obuhvaća širi spektar aktivnosti koje nadmašuju formalne i institucionalne aspekte. U ovom kontekstu, teorija diplomacije uključuje različite metode i strategije koje koriste međunarodne organizacije, nevladine organizacije, korporacije i drugi akteri. Primjeri takve diplomacije u širem smislu uključuju aktivnosti koje provode međunarodne organizacije poput UN-a, WHO-a i EU-a, koje se bave pitanjima globalne suradnje, humanitarne pomoći, zdravlja i regionalne integracije. ⁵

2.2. Značajke i razvoj diplomacije

Diplomacija je nedvojbeno stoljećima ključno oruđe nacija za snalaženje u zamršenosti međunarodnih odnosa. Umijeće diplomacije je evoluiralo, od drevnih civilizacija do modernog doba, kako bi držalo korak sa svijetom koji se mijenja. Nadalje, diplomacija se može pratiti do drevnih civilizacija poput Egipta i Mezopotamije, gdje su se diplomatski ugovori i brakovi koristili za sklapanje saveza uz pregovore o miru.

U skladu s tim, grad-država Atena u staroj Grčkoj razvila je sustav diplomacije poznat kao "Megarski dekret".⁶ Dekretom se nastojalo izvršiti ekonomski pritisak i izolirati druge gradove-države. Ekonomske sankcije nametnute su Megari c. 432. pr. Kr., čime je postala jedna od prvih upotreba ekonomije kao vanjskopolitičkog alata. Bilo je to malo prije izbivanja Peloponeskog rata.

Diplomacija je igrala presudnu ulogu u drevnim civilizacijama jer im je omogućila održavanje stabilnih odnosa sa susjednim državama. Ova praksa bila je neophodna za njihov prosperitet i opstanak. Tijekom srednjeg vijeka, poznatog i kao srednjovjekovno razdoblje, diplomacija je

⁵Abdurahmanli, E. (2021.): „Definition of diplomacy and types of diplomacy used between states“, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Vol. 3., No. 3., str. 580.

⁶The diplomatic insight. <https://thediplomaticinsight.com/history-of-diplomacy-from-ancient-times-to-modern-era/> (pristupljeno 02. ožujka 2024.)

igrala ključnu ulogu u ekonomskim i političkim odnosima između država. Izaslanici cijenjeni zbog svog znanja i mudrosti i poznati po svojim vještinama u diplomatskim pregovorima slani su u druge države da pregovaraju o ugovorima, prenose važne poruke i sklapaju trgovinske sporazume. I srednjovjekovna je diplomacija poput antičke uključivala korištenje brakova kao političkog alata, ali i za rješavanje sukoba. Diplomacija je doživjela značajne promjene tijekom razdoblja renesanse i prosvjetiteljstva. U tom smislu, jedan od najvažnijih događaja u ovom razdoblju bilo je uspostavljanje stalnih diplomatskih misija.

Diplomacija je umjetnost i znanost održavanja miroljubivih odnosa između naroda, skupina ili pojedinaca, ali obuhvaća i druga područja poput trgovine, okoliša i tehnologije.

Skupina diplomata koji predstavljaju jednu državu koja živi u drugoj državi naziva se diplomatska misija. Veleposlanik kao šef Misije vodeći je diplomat u veleposlanstvu.

Konzulat (lat. *consulatus*: konzulska služba) u međunarodnom javnom pravu označava ured jedne države koji se nalazi izvan njezina državnog teritorija, tj. u stranoj državi. Zadaća konzulata je osigurati i zaštititi interese svoje države i njezinih državljana na teritoriju strane države te unaprijediti odnose između dviju država. Konzulat se osniva na temelju dogovora između zainteresiranih država, pri čemu sporazum dviju država utvrđuje potrebe države konzulata, veličinu konzularnog područja i djelovanje konzulata.⁷

2.3. Vrste diplomacije

U međunarodnim odnosima, predstavnici se šalju iz jedne zemlje u drugu da održavaju sastanke u ime svojih zemalja.

Politika i diplomacija imaju dvostruku razmjenu odnosno:

- potiču jedna drugu kroz premise za akcije poput vanjskopolitičkih ciljeva,
- provode jedna drugu tako da se diplomatska zbivanja mogu knjižiti kao politički uspjesi i obrnuto.⁸

Složenost diplomatskog djelovanja, osobito unutar institucija poput Europske unije, ogleda se u tome da diplomati često djeluju u situacijama koje mogu premašiti uske nacionalne interese

⁷ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024., <https://enciklopedija.hr/clanak/konzulat> (pristupljeno 27. srpnja 2024.)

⁸ Nishikawa-Pacher, A. (2023.): „Diplomacy Versus Politics: Two Mutually (In)Dependent Systems“, dostupno na: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/14789299231169860> (pristupljeno 2. ožujka 2024.)

ili upute njihovih vlada. Diplomati pokazuju određen stupanj autonomije u odlučivanju, a njihove akcije često odražavaju racionalnost koja se razlikuje od političara koji zastupaju nacionalne interese. Umjesto da isključivo slijede politiku usmjerenu na afirmaciju moći, oni su ponekad vođeni osobnim stavovima ili potrebom očuvanja međudržavnog mira. Slučaj francuskog generalnog konzula u Jeruzalemu, koji se upustio u ilegalne aktivnosti kako bi uspostavio prijateljske odnose s Izraelom, pokazuje da diplomati ponekad odstupaju od uputa svojih Ministarstava vanjskih poslova, birajući strategije koje više promiču stabilnost i mir nego jačanje nacionalne moći. Multilateralna okruženja stvaraju dinamiku koja može nadmašiti kontrolu nacionalnih politika, omogućujući diplomatima da djeluju izvan strogih političkih smjernica.⁹ Upotreba društvenih mreža od strane veleposlanika kao način direktne komunikacije s javnošću ističe trend prema većoj autonomiji, gdje diplomati preuzimaju inicijativu u javnoj sferi.¹⁰

Na temelju ovih primjera, zaključuje se da diplomati djeluju prema vlastitoj logici ili racionalnosti, koja se razlikuje od one usmjerene isključivo na nacionalne interese.¹¹ To sugerira da diplomacija ima značajan utjecaj na svjetsku politiku koji nisu uvijek usklađeni s političkim interesima država koje diplomati zastupaju.¹² Ovi obrasci ukazuju na postojanje određene autonomije u diplomatskom djelovanju, koja je, iako možda iracionalna s gledišta moći, ipak značajna u kreiranju globalnih političkih ishoda.

Vojna diplomacija može se tumačiti kao jedan od primjera oksimorona. Vojska se tradicionalno usko povezuje sa sukobima, ratovima i upotrebom sile. Vojske su, povijesno gledano, povezane s postizanjem nacionalnih ciljeva u međunarodnim odnosima isključivo korištenjem sile. Upravo iz ovih tradicionalnih pogleda vojske, vidljivo je kako vojna diplomacija može predstavljati oprečnosti u laičkom gledištu izvođenja diplomatskih poslova.

U okviru filozofije Clausewitza koja glasi da je rat „nastavak politike drugim sredstvima“, vojska je oduvijek bila na neki način povezana s diplomatskim područjem, ali nikada nije bila

⁹ Pouliot, V. (2016.): „International Pecking Orders: The Politics and Practice of Multilateral Diplomacy“, Cambridge: Cambridge University Press, str. 52.

¹⁰ Adler-Nissen, R., Eggeling, K.A. (2022.): „Blended Diplomacy: The Entanglement and Contestation of Digital Technologies in Everyday Diplomatic Practice“, *European Journal of International Relations*, Vol. 28., No. 3., str. 655.

¹¹ Putnam, R.D. (1988.): „Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games“, *International Organization*, Vol. 42., No. 3., str. 460.

¹² Sending, O.J., Pouliot, V., Neumann, I.B. (2015.): „Diplomacy and the Making of World Politics“, Cambridge: Cambridge University Press, str. 17.

njegov izravni dio.¹³ Svijet 21. stoljeća stvara novu međunarodnu dinamiku. Svaka država koja ne koristi sve svoje instrumente i resurse za optimizaciju svog sigurnosnog okruženja sama sebi nanosi štetu i sebe slabi u odnosu na druge države. Države koje se razvijaju i usvoje zdrav i razuman pristup vojnoj diplomaciji smanjuju rizike za svoje sigurnosno okruženje.

Gospodarska diplomacija je korištenje državnih resursa za promicanje rasta gospodarstva zemlje povećanjem trgovine, promicanjem ulaganja, suradnjom na bilateralnim i multilateralim trgovinskim sporazumima itd. To također može značiti korištenje gospodarstva za promicanje ciljeva vanjske politike. Najpoznatije su strana pomoć i ekonomske sankcije. Trenutačni trendovi uključuju sve veću suradnju između državnih i neslužbenih agencija, te povećanu važnost koja se pridaje pitanjima WTO-a, pregovorima o slobodnoj trgovini i preferencijalnim trgovinskim sporazumima, izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i slično.¹⁴ Ekonomska diplomacija se bavi 'međunarodnim ekonomskim pitanjima' kako bi se 'povećalo blagostanje', što je bio 'glavni prioritet za države u većini regija svijeta.' U širem smislu, ekonomska diplomacija može se definirati kao svaka diplomatska aktivnost koja promiče ekonomske interese države.

Kulturna diplomacija (ili "diplomacija između kultura") postoji kao praksa stoljećima. Dok je pojam "kulturna diplomacija" tek nedavno uspostavljen, dokazi o njezinoj praksi mogu se vidjeti kroz povijest i postoje stoljećima. Istraživači, putnici, trgovci, učitelji i umjetnici mogu se smatrati živim primjerima "neformalnih veleposlanika" ili ranih "kulturnih diplomata". Svaka osoba koja je u interakciji s različitim kulturama, (trenutačno ili u prošlosti), olakšava oblik kulturne razmjene, koja se može odvijati u mnogim područjima kao što su umjetnost, sport, književnost, glazba, znanost, poslovanje i gospodarstvo i šire. Kulturna diplomacija u praksi uključuje različite programe razmjene, posjete međunarodnih izaslanstva (npr. američki ambasadori jazza) ili sportska natjecanja.¹⁵

Kulturna diplomacija je koncept koji se odnosi na razmjenu umjetnosti, informacija, ideja i drugih elemenata kulture između nacija i njihovih ljudi radi promicanja i širenja međusobnog razumijevanja. Pomaže u izgradnji "temelja povjerenja" s drugima, na kojem donositelji odluka mogu temeljiti sporazume u područjima politike, poslovanja i vojske. Kulturna diplomacija koristi se kao alat za okončanje destruktivnih percepcija političkih vlasti na višoj razini.

¹³ Swistek, G. (2012.): „The Nexus Between Public Diplomacy and Military Diplomacy in Foreign Affairs and Defense Policy“, Connections , Vol. 11., No. 2., str. 79.

¹⁴ Diplomacy. <https://www.diplomacy.edu/topics/economic-diplomacy/> (pristupljeno 3. ožujka 2024.)

¹⁵ Cultural diplomacy. https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (pristupljeno 4. ožujka 2024.)

Primarni ciljevi kulturne diplomacije su smanjiti barijere i promicati međusobno poštovanje i razumijevanje među narodima.¹⁶ Kulturna diplomacija promiče uzajamno razumijevanje i naglašava zajedničke vrijednosti kako bi se stvorio stabilniji i mirniji svijet u kojem se međunarodni sporovi mogu smanjiti i naglašavaju napori da se uspostavi svjetski mir.

¹⁶ Mamchii, O. The Significance of Cultural Diplomacy In 21st Century. <https://bestdiplomats.org/cultural-diplomacy/> (pristupljeno 5. ožujka 2024.)

3. POVIJEST I RAZVOJ DIPLOMACIJE REPUBLIKE HRVATSKE

3.1. Početak diplomacije na prostoru Republike Hrvatske

Istraživanjem povijesti hrvatske diplomacije utvrđeno je da je hrvatski narod, i u razdobljima državne samostalnosti i unutar različitih državnih zajednica, uvijek postavljao tri ključna cilja:

1. Osiguranje što većeg stupnja političkog suvereniteta i gospodarskog razvoja;
2. Ujedinjenje svih hrvatskih zemalja u nepovoljnim geografskim i geopolitičkim uvjetima;
3. Ostvarenje što šire međunarodne potpore za ostvarenje prethodna dva cilja.

Hrvatski narod ima državopravni kontinuitet od 1300 godina, od čega je više od 900 godina, sve do novijeg doba, proveo unutar različitih državnih zajednica. Povijesno gledano, Hrvatska je imala vlastitu državu, odnosno određeni stupanj međunarodnog subjektiviteta, samo prvih tristotinjak godina.¹⁷

Stoga, uzimajući u obzir višeznačnost pojma diplomacije i povijesne promjene u shvaćanju države, suvereniteta i međunarodnih odnosa, hrvatska diplomacija može se definirati kao diplomatski odnosi u koje je Hrvatska ili države koje su postojale na dijelu njezina teritorija (poput Dubrovačke Republike) stupala, kao i aktivnosti na međunarodnom planu u koje su bili uključeni hrvatski vladari, dužnosnici, institucije i istaknuti pojedinci.¹⁸

Narativ o hrvatskoj diplomaciji kroz povijest pruža uvid u složenost političkih i međunarodnih odnosa koje je Hrvatska razvijala kroz različite faze svoje povijesti, od ranosrednjovjekovne države do moderne diplomacije. Ovaj pregled također naglašava ključnu ulogu koju je diplomacija imala u očuvanju suvereniteta, identiteta i političkih interesa Hrvatske kroz stoljeća.

Hrvatska ranosrednjovjekovna diplomacija, obilježena događajima poput pisma pape Ivana VIII. knezu Branimiru 879. godine, značila je prekretnicu u međunarodnom priznanju hrvatske države. Papinsko priznanje i blagoslov kneza Branimira, kao i naroda Hrvata, svjedoče o važnosti koju je tadašnji zapadni svijet pridavao Hrvatskoj. Osim što je ovo priznanje imalo vjerski značaj, ono je također integriralo Hrvatsku u političke i kulturne tokove zapadnog kršćanskog svijeta. Ovaj događaj označio je ulazak hrvatske države u tadašnji zapadni svijet, a

¹⁷ Bekić, D. (2016.): „Povijest hrvatske diplomacije“, Zagreb: Školska knjiga

¹⁸ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/diplomacija> (pristupljeno 17. kolovoza 2024.)

Republika Hrvatska obilježava taj datum kao Dan Hrvatske Diplomacije. Nastavak papinskih priznanja, poput onih kralju Tomislavu 925. godine i Petru Krešimiru IV. 1062. godine, dodatno je učvrstio položaj Hrvatske na međunarodnoj sceni.

Posebno je značajan događaj iz 1075. godine kada kralj Dmitar Zvonimir postaje prvi hrvatski vladar koji prima vladarsko znamenje od pape. Taj čin ne samo da simbolizira političku snagu i legitimitet vladara unutar Hrvatske, već i potvrđuje važnost odnosa s papinstvom i širim kršćanskim svijetom.

U razdoblju razvijenog i kasnog srednjeg vijeka, Hrvatska, unutar dinastičke zajednice s Ugarskom, zadržava svoju prostornu i političku zasebnost, ali gubi samostalnost kao državopravni subjekt. Iako više nije bila neovisna država, diplomatske aktivnosti su se odvijale na više razina – kraljevstva, kraljevskih gradova i vlastelinskih obitelji, što ukazuje na kontinuitet diplomatskih tradicija i prilagodbu novim političkim okolnostima.

Diplomacija Dubrovačke Republike, koja traje od 1358. do 1808. godine, posebno je važna jer predstavlja jedan od najsvjetlijih primjera hrvatske diplomatske prakse. Dubrovnik, mala ali moćna gradska država, razvila je izuzetno sofisticiranu diplomaciju čiji je cilj bio očuvanje suvereniteta i slobode u međunarodnoj trgovini. Dubrovčani su svojim „umijećem postizanja cilja“ uspjeli balansirati između velikih sila poput Osmanskog Carstva i Mletačke Republike, čime su osigurali prosperitet i dugoročnu stabilnost.

Za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske (NDH), vođene ustaškim režimom, diplomacija je bila ograničena i priznanje je došlo samo od manjeg broja država, uglavnom iz osi Berlina i Rima. NDH je uspostavila nekoliko diplomatskih predstavništava, ali su ti odnosi bili kratkog trajanja i vezani uz ratne okolnosti i ideološki okvir tog vremena.

Hrvatsko diplomatsko djelovanje unutar dviju jugoslavenskih država, posebice nakon Drugog svjetskog rata, bilo je ograničeno i izloženo snažnim utjecajem srpskih i komunističkih kadrova, a Hrvatska kao republika unutar SFRJ imala je minimalan utjecaj na vanjsku politiku. Ipak, jugoslavenska diplomacija, posebice u kontekstu „Pokreta nesvrstanosti“, razvila je značajan organizacijski i iskustveni potencijal. Pokret nesvrstanih bio je globalni forum koji je Jugoslaviji pružio platformu za izražavanje političke neutralnosti i promicanje interesa malih zemalja, a Hrvatska je, iako djelomično, imala ulogu u tom procesu. Iako je formalno postojao tzv. Kadrovski republički ključ za imenovanje veleposlanika, stvarna zastupljenost Hrvata u Saveznom sekretarijatu inozemnih poslova SFRJ bila je minimalna, što je odražavalo političku marginalizaciju Hrvatske unutar jugoslavenskih struktura.

Ovaj povijesni pregled hrvatske diplomacije pokazuje kako je kroz različite faze svoje povijesti, unatoč izazovima i političkim ograničenjima, Hrvatska uspjela očuvati svoje diplomatske tradicije i prilagoditi se promjenama na međunarodnoj sceni. Ta sposobnost prilagodbe i očuvanja ključnih interesa nastavlja oblikovati hrvatsku diplomaciju i u modernom kontekstu, gdje se Hrvatska afirmira kao punopravna članica međunarodne zajednice, uključujući Europsku uniju i NATO.

3.2. Diplomacija nakon priznanja Republike Hrvatske

Osamostaljenje Republike Hrvatske početkom devedesetih godina prošlog stoljeća zasigurno je jedan od najvažnijih trenutaka u hrvatskoj modernoj povijesti. U tom procesu jednu od važnijih uloga odigrali su i ministri vanjskih poslova i samo ministarstvo. Tada pod nazivom Ministarstvo inozemnih poslova, osnovano je nakon prvih višestranačkih izbora – još u jugoslavenskom kontekstu – u svibnju 1990.

Razdoblje od osnutka tog ministarstva u svibnju 1990. do međunarodnog priznanja u siječnju 1992. je temelj osnivanja institucije koja je sudjelovala u diplomatskim aktivnostima oko međunarodnog priznanja Republike Hrvatske i predstavljanja hrvatske situacije svijetu.

Na samom početku valjano je naglasiti kako je u početnoj fazi jugoslavenske krize Europskoj zajednici i Sjedinjenim Američkim Državama prioritet bio opstanak Jugoslavije. Zapravo, većina zapadne kritike bila je namijenjena Sloveniji i Hrvatskoj zbog njihovog „separatizma” – čak i nakon što su pokazale svoje opredjeljenje za zajedničku jugoslavensku budućnost predlažući konfederalno uređenje. Međutim, tri događaja s kraja 1990. pokazala su da su glavni akteri unutar Jugoslavije praktički odustali od života u zajedničkoj državi. Hrvatski je sabor 22. prosinca 1990. proglasio novi Ustav, poznat kao Božićni ustav, koji je potvrdio suverenitet Hrvatske. Dan kasnije Slovenija je održala referendum o mogućoj nezavisnosti, dok je srbijanska vlada nekoliko dana kasnije nezakonito prisvojila 18,2 milijardi dinara iz savezne primarne emisije.¹⁹

Početkom 1991. godine, Hrvatska i Slovenija su usuglasile svoje stavove i izradile planirani međunarodni dokument o zajedničkom konfederalnom uređenju. Ovaj dokument bi omogućio da države unutar jugoslavenske konfederacije postanu zasebni subjekti međunarodnog prava,

¹⁹ Glaurdić, J. (2011.): „Vrijeme Europe“, Mate, Zagreb, str. 168.–169.

temeljeći se na pravu naroda na samoodređenje. Dokument je zapravo bio korak prema potpunoj državnoj samostalnosti.²⁰

Kasnije, u proljeće 1991. godine, hrvatsko vodstvo donijelo je odluku o potrebi provođenja referenduma kako bi se utvrdili stavovi hrvatskih građana o pitanju osamostaljenja države. Dana 25. lipnja 1991. godine, Hrvatski sabor je, u skladu s voljom naroda izraženom putem referenduma, donio Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske. Istog dana, i Slovenija je proglasila svoju neovisnost, na što je Jugoslavenska narodna armija (JNA) odgovorila započinjanjem vojnih operacija prema Sloveniji u zoru 27. lipnja.²¹

Intervencija JNA dovela je do prvog konkretnog angažmana Europske zajednice (EZ), koja je poslala europsku trojku kako bi se uključila u rješavanje jugoslavenske krize. Trojku EZ-a činili su ministri vanjskih poslova Italije Gianni de Michelis, Luksemburga Jacques Poos i Nizozemske Hans van den Broek. Njihova je misija bila usmjerena na načela nepriznavanja unilateralnih poteza, mirnog rješavanja sporova, nepriznavanja rezultata postignutih silom te poštivanja ljudskih prava, s ciljem očuvanja mira i stabilnosti u susjedstvu EZ-a.²²

Zajednička deklaracija Hrvatske, Slovenije, predstavnika savezne vlasti i trojke EZ-a, donesena na Brijunima 7. srpnja 1991. godine, pozivala se na Deklaraciju EZ-a od 5. lipnja i prijedloge EZ-a od 30. lipnja o prekidu vatre i otvaranju pregovora o budućnosti Jugoslavije. Također je uveden tromjesečni moratorij koji je privremeno suspendirao odluku o neovisnosti, s ciljem pronalaska rješenja krize, ali nije poništio tu odluku, s obzirom na to da su osnovana tijela nastavila s radom.²³

U drugoj polovici 1991. godine postalo je jasno da se raspad Jugoslavije neće moći spriječiti te da je potrebno zaustaviti sve intenzivniju agresiju Jugoslavenske narodne armije pod saveznom upravom. Promjena stavova među europskim zemljama postala je očigledna nakon sastanka ministara vanjskih poslova EZ-a 27. kolovoza. Njemački ministar vanjskih poslova Hans-Dietrich Genscher izjavio je kako se politika EZ-a približava njemačkim stavovima i kreće u smjeru priznanja Slovenije i Hrvatske.²⁴

²⁰; Nobilo, M., (2000.): „Hrvatski feniks: Diplomatski procesi iza zatvorenih vrata 1990.–1997.“ Nakladni zavod Globus. Zagreb, str. 111.

²¹ Silber, L.; Little, A. (1996.): „Smrt Jugoslavije“ Otokar Keršovani. Opatija, str. 151.

²² Glaurdić, J. (2011.): „Vrijeme Europe“, Mate, Zagreb, str. 168.-176.

²³ Nobilo, M., (2000.): „Hrvatski feniks: Diplomatski procesi iza zatvorenih vrata 1990.–1997.“, Nakladni zavod Globus. Zagreb, str. 114.-116.

²⁴ Libal, M., (2004.): „Njemačka politika i jugoslavenska kriza 1991. – 1992.“, Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb, str. 56.–60.

Iako Brijunska deklaracija nije uspjela obuzdati agresiju, dala je nadu da će novonastale države biti međunarodno priznate. Nedostatak značajnog napretka prema osamostaljenju potvrđen je i na mirovnoj konferenciji o Jugoslaviji, organiziranoj od strane EZ-a i britanskog političara lorda Carringtona, koja je započela svojom prvom sjednicom 7. rujna, zbog neslaganja među zemljama.²⁵

Dana 7. listopada 1991. godine, Jugoslavenska narodna armija iskoristila je istjecanje tromjesečnog moratorija na odluke o samostalnosti i prekidu vatre, koji je obuhvaćao povratak postrojbi u vojarne i osnivanje promatračke misije Konferencije za europsku sigurnost i suradnju, za zračni napad na Banske dvore.²⁶

U trenutku napada odvijali su se pregovori hrvatskog predsjednika Tuđmana s predsjednikom Predsjedništva SFRJ Stjepanom Mesićem i predsjednikom Saveznog izvršnog vijeća Antom Markovićem. Ovaj napad je vjerojatno bio planiran s ciljem atentata na državni vrh i uvođenja izvanrednog stanja na teritorijima bivše Jugoslavije, čime bi vojska preuzela upravljanje državom. Državno vodstvo je evakuirano, a iste večeri je na izvanrednom zasjedanju Sabora donesena odluka o raskidu svih državnopravnih veza Republike Hrvatske s ostalim republikama i pokrajinama SFRJ.²⁷

Arbitražna komisija za Jugoslaviju, pod vodstvom francuskog pravника Roberta Badintera, imala je zadatak promatranja i donošenja pravnih mišljenja o situaciji u Jugoslaviji. U sklopu deset Mišljenja Badinterove komisije utvrđeno je da je Jugoslavija u procesu dezintegracije. Potvrđeno je postojanje težnji četiriju republika (Hrvatske, Slovenije, Makedonije te Bosne i Hercegovine) za neovisnošću te je zaključeno da je na republikama da razriješe probleme sukcesije u skladu s načelima i pravilima međunarodnog prava. Ovim mišljenjima otvoren je put međunarodnom priznanju novonastalih država.²⁸

Službenim datumom međunarodnog priznanja Republike Hrvatske smatra se 15. siječnja 1992. To je dan kada je Hrvatsku priznalo 20 država, uključujući i svih 12 tadašnjih članica Europske Zajednice (EZ). Međunarodno priznanje Hrvatske ostvareno je progresivno te započinje dan poslije proglašenja suverenosti i samostalnosti države 25. lipnja 1991. Nakon tog datuma, druge suverene države počele su činom diplomatskog priznanja i javno deklarirati svoju podršku.

²⁵ Silber, L.; Little, A. (1996.): „Smrt Jugoslavije“, Otokar Keršovani. Opatija, str. 185.-187.

²⁶ Glaurdić, J. (2011.): „Vrijeme Europe“, Mate, Zagreb, str. 211.-214.

²⁷ Granić, M. (2005.): „Vanjski poslovi: Iza kulisa politike“, Algoritam, Zagreb

²⁸ Knezović, S. (2006.): „Europska politika u vrijeme disolucije jugoslavenske federacije“, Politička misao, 43 (3): 238.-239.

Kulminacijom priznanja, tadašnji predsjednik, dr. Franjo Tuđman, u javnom obraćanju, 15. siječnja 1992., taj dan proglasio je „Danom međunarodnog priznanja Republike Hrvatske“. Ta godina se s pravom može smatrati prekretnicom u nacionalnoj povijesti, budući da tada dolazi do bitnih promjena u odnosima svijeta prema Hrvatskoj. Postupkom diplomatskog priznanja, suverene i neovisne države su jasno i neupitno obznanile svoju odluku o prihvaćanju Republike Hrvatske kao sebi jednake, odnosno suverene i neovisne države. Međunarodnim priznanjem svog državnog suvereniteta, Hrvatska je imala bitne posljedice u međunarodnom pravu, a među kojima je i mogućnost razmjene diplomatskih predstavnika. To znači da je na taj datum, stjecanjem statusa međunarodne priznatosti i službeno započela hrvatska suvremena diplomacija.

Iako je hrvatski narod i prije toga imao dugačak državopravni kontinuitet te unutar njega i bogatu diplomatsku povijest, činjenica je da su Hrvati uglavnom živjeli u raznim oblicima državnih zajednica, dakle bez vlastite države. Hrvatska diplomacija snažno se počela razvijati već tijekom procesa uspostave samostalne i suverene države, a da bi odmah nakon međunarodnog priznanja došlo do njezine daljnje afirmacije. Dakle, nakon međunarodnog priznanja dolazi do brze uspostave hrvatske službe vanjskih poslova, otvaranja prvih stranih diplomatskih predstavništava u Zagrebu te diplomatsko – konzularnih predstavništva Republike Hrvatske u svijetu.

Diplomacija kao djelatnost uspostavljanja i održavanja odnosa među državama uvjetovana je međunarodnim te uzajamnim priznanjem o međunarodno pravnom subjektivitetu dotičnih država. Nadalje, kako bi se međusobni diplomatski odnosi među takvim državama uopće mogli uspostaviti, nužno je da iste imaju uzajamno ustanovljena diplomatska predstavništva. Slijedom iznesenog, diplomatsko djelovanje Republike Hrvatske formalno započinje datumom priznanja njezine državnosti i međunarodnog legitimiteta, 15. siječnja 1992. Tog istog dana uspostavljeni su i diplomatski odnosi s Njemačkom.

Međutim, diplomatska nastojanja postojala su i prije stjecanja samostalnosti i međunarodne priznatosti. Dapače, diplomacija je odigrala važnu ulogu u ostvarenju sna hrvatskog naroda o raskidu državno-pravnih veza s bivšom jugoslavenskom državnom zajednicom te postizanju vlastite samostalnosti. Kao što je prethodno utvrđeno, upravo su diplomatske akcije pojedinih suverenih i neovisnih država, služile kao snažni katalizator u procesu hrvatskog međunarodnog priznanja. U tom kontekstu može se govoriti i o diplomatskoj pobjedi, koja je uspjela „probuditi” političku uspavanost brojnih drugih država po pitanju prepoznavanja želje hrvatskog naroda.

Proces stvaranja hrvatske diplomatske službe tekao je paralelno s diplomatskim nastojanjima usmjerenim na konačan raskid državno-pravne ovisnosti o bivšoj jugoslavenskoj državnoj zajednici te međunarodno priznanje vlastite samostalnosti.

Hrvatska diplomatska služba se razvijala u skladu s ciljevima, potrebama i trenutnim mogućnostima specifičnim za svaki od sljedećih perioda.

Početnu fazu obilježava potreba za brзом uspostavom diplomatskog sustava i diplomatsko-konzularne mreže, unatoč ograničenjima ratnih uvjeta i problema s malobrojnim kadrovima. Zbog nedostatka iskusnih diplomata iz bivše jugoslavenske diplomacije te malog broja djelatnika bivšeg Republičkog komiteta za odnose s inozemstvom, u diplomatske aktivnosti uključuje se širok krug osoba s određenim, ali ipak ograničenim međunarodnim iskustvom, prvenstveno iz redova sveučilišnih profesora, novinara i iseljenika. U ovoj fazi dolazi do usvajanja prvih normativnih akata, osnivanja inozemnih ureda te uspostave prvih diplomatskih i konzularnih predstavništava. Stvara se kadrovska i organizacijska struktura, rješavaju se osnovna infrastrukturna pitanja i slično. Unatoč ratnim uvjetima i problematičnim okolnostima, ova faza je organizacijski uspješno provedena, stvarajući solidnu osnovu za daljnji intenzivan razvoj hrvatske diplomatske službe.

Drugu fazu karakterizirana je sustavnim ustrojavanjem diplomatske službe, jačanjem uloge Ministarstva vanjskih poslova i njegove novoosnovane i rastuće diplomatsko-konzularne mreže. Tijekom ovog perioda dolazi do značajnog povećanja broja službenika Ministarstva vanjskih poslova te djelatnika diplomatskih i konzularnih predstavništava. Tako je od 130 djelatnika u 1992. godini, broj porastao na čak 390 već u 1993. godini. Istovremeno, nacionalna diplomatska mreža proširuje se diljem svijeta. U tom razdoblju otvoreno je 25 veleposlanstava, 5 stalnih misija i 9 konzularnih ureda (8 generalnih konzulata i 1 konzulat), čime su već tada diplomatski i konzularno pokrivena sve za Republiku Hrvatsku najvažnije države i međunarodne organizacije. U pogledu unutarnjeg ustrojstva, u Ministarstvu vanjskih poslova uspostavljen je klasičan model unutarnje organizacije, koji je bio u primjeni u većini europskih zemalja. Godine 1995. osniva se Diplomatska škola, koja kasnije prerasta u Diplomatsku akademiju. U diplomatsko-konzularnoj mreži dovršen je proces ustrojavanja diplomatskih i konzularnih predstavništava, njihova kategorizacija i popuna, uz odgovarajuću normativnu regulativu, standardizaciju postupaka i jačanje materijalnih kapaciteta službe vanjskih poslova. Sve ovo rezultira daljnjim institucionalnim i funkcionalnim razvojem službe.

Završnu fazu obilježava daljnje uključivanje širokog kruga stručnjaka različitih profila u diplomatsko djelovanje hrvatske službe vanjskih poslova, što sada omogućava punu aktivnost u međunarodnim odnosima. U ovoj fazi prisutan je i smjer prema profesionalizaciji službe, kadrovskom pomlađivanju, odgovarajućem uključivanju stručnjaka iz hrvatskog iseljništva te kontinuiranom obrazovanju djelatnika na Diplomatskoj akademiji i drugim domaćim i stranim specijaliziranim ustanovama.

Kao glavne ciljeve i zadatke hrvatske vanjske politike početkom 21. stoljeća, Svjetlan Berković navodi fokus na razvijanje odnosa koji jačaju ukupni položaj hrvatske države i doprinose razvoju hrvatskog društva. To znači da se vanjskopolitičko djelovanje usmjerava prema učvršćenju međunarodnog položaja i sudjelovanju Republike Hrvatske u međunarodnim odnosima. Prioriteti su i razvijanje dobrosusjedskih odnosa, doprinos stabilnosti u regiji, razvijanje dobrih odnosa sa svjetskim silama, te gospodarska, kulturna i opća suradnja, profilacija i promidžba na globalnoj razini.²⁹

3.3. Hrvatska diplomacija danas

Hrvatska država i društvo preko tri desetljeća prolaze kroz duboku i temeljitu transformaciju, uvjetovanu globalnim promjenama i unutarnjim čimbenicima. Diplomacija i vanjska politika ne samo da ne mogu ostati po strani tih promjena, već bi trebale predvoditi transformacijske procese kao ključni preduvjet za uspješno djelovanje u izmijenjenom postglobalizacijskom kontekstu, u kojem se povećavaju međuovisnost i interakcija među sve većim brojem aktera.³⁰

U skladu s prezentiranim suvremenim kontekstom svjetskih razmjera, ali isto tako i obzirom na uvjete u užem okruženju, dakle regiji, resorno ministarstvo - Ministarstvo europskih i vanjskih poslova (MVEP), oblikovalo je temelje svog multilateralnog djelovanja. Tako da temeljna područja multilateralnih odnosa, obuhvaćaju i:

- međunarodnu sigurnost;
- globalne teme;
- ljudska prava;
- razvojnu suradnju i humanitarnu pomoć.

²⁹ Berković, S. (2006.): „Diplomacija i diplomatska profesija“, Zagreb: Denona d.o.o.

³⁰ Ćiković, H. (2011.): „Izazovi hrvatske diplomacije na pragu Europske Unije“, Političke analize, Vol. 2, No. 5, 7-10, <https://hrcak.srce.hr/102775> (pristupljeno 17. kolovoza 2024.), str. 7.-8.

Nadalje, nadležno ministarstvo je i 2019. godine donijelo dokument kojim opisuje strateški plan za razdoblje od 2020.-2022. Unutar tog dokumenta MVEP opisuje težište i pravac djelovanja za predstojeći dvogodišnji period, i to putem temeljnih izjava – misije, vizije i ciljeva:

VIZIJA: “Nastavak izgradnje moderne, učinkovite i fleksibilne službe vanjskih i europskih poslova, prilagođene izazovima doba u kojem djeluje. Služba vanjskih i europskih poslova usmjerena je na razvijanje savezništava i partnerstva te suradnje sa svim državama svijeta, s naglasnom na naše partnere i saveznike u sklopu EU i NATO-a. Također teži produbljivanju dobrosusjedskih odnosa i rješavanju otvorenih bilateralnih pitanja, kao i unaprijeđenu položaja Hrvata izvan Republike Hrvatske. Zaštita nacionalnih interesa, uz poštivanje međunarodnog prava i temeljnih vrijednosti Ustava Republike Hrvatske, nit je vodilja u djelovanju službe vanjskih i europskih poslova.”

MISIJA: “Imajući u vidu sve složenije odnose u Europi i svijetu, misija je Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH u razdoblju 2020.-2022. promicati svekolike interese Republike Hrvatske; jačati stabilnost u neposrednom okruženju; promicati i štititi interese i sigurnost hrvatskih državljana i pripadnika hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske te služiti interesima hrvatskog gospodarstva u inozemstvu; jačati srednjoeuropsku i mediteransku dimenziju hrvatske vanjske politike te očuvati i razvijati mehanizme stabilnosti i kohezije unutar Europske unije; razvijati bilateralnu i multilateralnu suradnju s drugim državama u svijetu.”

CILJEVI: Provedba vanjske politike, europskih poslova i unaprjeđenje službe vanjskih poslova Republike Hrvatske:

1. koordinacija i daljnja izgradnja europskih poslova;
2. provedba vanjske politike;
3. upravljanje i razvoj službe vanjskih poslova;
4. predsjedanje Republike Hrvatske Vijećem Europske unije 2020. godine.³¹

Pored spomenutog, glede današnje nacionalne diplomacije, potrebno je sagledati istu i u brojevima. U tom se pogledu može konstatirati kako Hrvatska nema diplomatske odnose s vrlo malo zemalja u svijetu. Konkretno, Hrvatsku do danas nisu priznale četiri zemlje: Butan, Liberija, Niger i Tonga. Nedavno su Hrvatsku priznale Somalija u veljači 2022., te

³¹ MVEP, Strateški plan Ministarstva vanjskih i europskih poslova za razdoblje 2020.-2022., <https://mvep.gov.hr/informacije-za-gradjane-244593/ugovori-dokumenti-i-obrasci/dokumenti/strateski-plan-mvep/27168>, (pristupljeno 17. kolovoza 2024.)

Srednjoafrička Republika i Togo 18. rujna 2023. Oko pedeset zemalja nikada nisu formalno odlučile o priznanju, ali su uspostavile diplomatske odnose, što se smatra oblikom priznanja.³²

Prema podacima Ministarstva vanjskih i europskih poslova, početkom 2019. godine u Republici Hrvatskoj bilo je akreditirano 56 rezidentnih veleposlanstava, 65 nerezidentnih veleposlanstava, 4 generalna konzulata, 8 međunarodnih organizacija, 3 tijela Europske unije te 98 generalnih konzulata, konzulata i vicekonzulata na čelu s počasnim konzulima. Također, Hrvatska danas u svijetu broji 82 misije (veleposlanstva, konzulati, generalni konzulati). Slijedi popis tih misija:

Europa:

1. Albanija: Tirana (Veleposlanstvo)
2. Austrija: Beč (Veleposlanstvo)
3. Belgija: Bruxelles (Veleposlanstvo)
4. Bosna i Hercegovina: Sarajevo (Veleposlanstvo), Banja Luka (Generalni konzulat), Mostar (Generalni konzulat), Tuzla (Generalni konzulat), Livno (Konzulat), Orašje (Konzulat), Vitez (Konzulat)
5. Bugarska: Sofija (Veleposlanstvo)
6. Češka: Prag (Veleposlanstvo)
7. Danska: Kopenhagen (Veleposlanstvo)
8. Finska: Helsinki (Veleposlanstvo)
9. Francuska: Pariz (Veleposlanstvo)
10. Njemačka: Berlin (Veleposlanstvo), Düsseldorf, Frankfurt, Hamburg, München, Stuttgart (Generalni konzulati)
11. Grčka: Atena (Veleposlanstvo)
12. Sveta Stolica: Rim (Veleposlanstvo)
13. Mađarska: Budimpešta (Veleposlanstvo), Pečuh (Generalni konzulat)
14. Irska: Dublin (Veleposlanstvo)
15. Italija: Rim (Veleposlanstvo), Milano, Trst (Generalni konzulati)
16. Kosovo: Priština (Veleposlanstvo)
17. Litva: Vilnius (Veleposlanstvo)
18. Crna Gora: Podgorica (Veleposlanstvo), Kotor (Generalni konzulat)

³² MVEP, Datumi priznanja i uspostave diplomatskih odnosa, <https://mvep.gov.hr/vanjska-politika/bilateralni-odnosi/datumi-priznanja-i-uspostave-diplomatskih-odnosa/21904> (pristupljeno 15. rujna 2024.)

19. Nizozemska: Haag (Veleposlanstvo)
20. Sjeverna Makedonija: Skopje (Veleposlanstvo)
21. Norveška: Oslo (Veleposlanstvo)
22. Poljska: Varšava (Veleposlanstvo)
23. Portugal: Lisabon (Veleposlanstvo)
24. Rumunjska: Bukurešt (Veleposlanstvo)
25. Rusija: Moskva (Veleposlanstvo)
26. Srbija: Beograd (Veleposlanstvo), Subotica (Generalni konzulat)
27. Slovačka: Bratislava (Veleposlanstvo)
28. Slovenija: Ljubljana (Veleposlanstvo)
29. Španjolska: Madrid (Veleposlanstvo)
30. Švedska: Stockholm (Veleposlanstvo)
31. Švicarska: Bern (Veleposlanstvo), Zürich (Generalni konzulat)
32. Ukrajina: Kijev (Veleposlanstvo)
33. Velika Britanija: London (Veleposlanstvo)

Sjeverna i Južna Amerika:

1. Argentina: Buenos Aires (Veleposlanstvo)
2. Brazil: Brasília (Veleposlanstvo)
3. Kanada: Ottawa (Veleposlanstvo), Mississauga (Generalni konzulat)
4. Čile: Santiago de Chile (Veleposlanstvo)
5. Sjedinjene Države: Washington, DC (Veleposlanstvo), Chicago, Los Angeles, New York City (Generalni konzulati)

Afrika:

1. Alžir: Alžir (Veleposlanstvo)
2. Egipat: Kairo (Veleposlanstvo)
3. Maroko: Rabat (Veleposlanstvo)
4. Južna Afrika: Pretoria (Veleposlanstvo)

Azija:

1. Azerbejdžan: Baku (Veleposlanstvo)
2. Kina: Peking (Veleposlanstvo)
3. Indija: New Delhi (Veleposlanstvo)

4. Indonezija: Jakarta (Veleposlanstvo)
5. Iran: Teheran (Veleposlanstvo)
6. Irak: Bagdad (Veleposlanstvo)
7. Izrael: Tel Aviv (Veleposlanstvo)
8. Japan: Tokio (Veleposlanstvo)
9. Kazahstan: Astana (Veleposlanstvo)
10. Kuvajt: Kuvajt (Veleposlanstvo)
11. Malezija: Kuala Lumpur (Veleposlanstvo)
12. Katar: Doha (Veleposlanstvo)
13. Južna Koreja: Seul (Veleposlanstvo)
14. Turska: Ankara (Veleposlanstvo), Istanbul (Generalni konzulat)
15. Ujedinjeni Arapski Emirati: Dubai (Generalni konzulat)

Oceanija:

1. Australija: Canberra (Veleposlanstvo), Melbourne, Sydney (Generalni konzulati), Perth (Konzulat)

Multilateralne organizacije:

1. Vijeće Europe: Strasbourg, Francuska (Stalna misija)
2. Europska unija: Bruxelles, Belgija (Stalno predstavništvo)
3. NATO: Bruxelles, Belgija (Stalna delegacija)
4. UNESCO: Pariz, Francuska (Stalna misija)
5. Ujedinjeni narodi: New York City, Sjedinjene Države (Stalna misija), Ženeva, Švicarska (Stalna misija), Beč, Austrija (Stalna misija)

Početkom 2023. godine Hrvatska je postala članica šengenskog prostora, koji predstavlja najveće područje slobodnog kretanja ljudi i dobara na svijetu. Ovaj prostor obuhvaća sve zemlje članice Europske unije (osim Irske i Cipra) te dodatno uključuje četiri države koje nisu članice EU: Švicarsku, Island, Lihtenštajn i Norvešku. Trenutno članice EU-a Bugarska i Rumunjska primjenjuju samo neke odredbe Schengena.³³

³³ German Federal Foreign Office. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/visa-service/buergerservice/faq/17-schengenstaaten/606722#:~:text=Germany%2C%20Austria%2C%20Belgium%2C%20Croatia,the%20Schengen%20Agreement%20and%20are> (pristupljeno 7. rujna 2024.)

4. ZNAČAJKE DIPLOMACIJE REPUBLIKE HRVATSKE

Djelovanje na području vanjske politike osim provođenja zadanih političkih i gospodarskih ciljeva uključuje odličnu koordinaciju diplomatskog djelovanja na međunarodnoj sceni. Aktivnosti hrvatskih diplomanata znatno utječu na stvaranje slike o Hrvatskoj.³⁴

U nastavku će bit pojašnjene značajke osoba i događaja iz začetka Republike Hrvatske, povijesni razvoj hrvatske diplomacije, obilježja hrvatske diplomacije te pokretači hrvatske diplomacije - uloga službe vanjskih poslova te važnost Zakona o vanjskim poslovima.

4.1. Obilježja hrvatske diplomacije

Republika Hrvatska se uspjela etablirati kao punopravan subjekt međunarodne zajednice, članica NATO-a i EU-a. Ujedno, poštovana je sudionica mirovnih misija diljem svijeta, te predvodnica razvoja i čimbenik jačanja stabilnosti i sigurnosti u regiji.

U trenucima kada se hrvatska vanjska politika nalazi pred novim izazovima treba uložiti dodatne napore kako bi se prevladale objektivne slabosti i ograničenja sustava, neovisno o tome jesu li one institucionalno-organizacijske, financijske ili personalne odnosno kadrovske prirode. Vanjskoj politici tek treba udahnuti dodatni sadržaj, pa je neophodno ne samo jasno odrediti „deideologizirane“ vanjskopolitičke prioritete i definirati strategiju, nego se treba usredotočiti i na njihovu provedbu kako bi se dugoročno zaštitili nacionalni interesi koji moraju biti neovisni o smjenama na vlasti i promjenama dužnosnika na vodećim položajima u vanjskopolitičkim resorima.

Vanjska politika ne bi se smjela svesti na dvije strateške dimenzije, članstvo u NATO-u i EU, kao ni na diplomatske rituale. Stoga je neophodno ukazati na činjenicu da Hrvatska, kao buduća članica EU, ne može voditi izoliranu i posve samostalnu vanjsku politiku.

Hrvatska diplomacija, kao još jednu bitnu pretpostavku za učinkovitije djelovanje u novim okolnostima, na psihološkoj ravni treba značajnije poticati:

- asertivnost,
- pragmatičnost,
- persuazivnost,
- specijaliziranost,

³⁴ Berridge, G. R. (2004.): „Diplomacija: teorija i praksa“, Zagreb: Biblioteka Politička misao/Fakultet političkih znanosti, str. 22.

- umreženost kao svojstva i umijeća diplomata.³⁵

Hrvatska se diplomacija mora transformirati u modernu, dinamičnu i multifunkcionalnu službu europskih i vanjskih poslova koja će biti spremna i osposobljena odgovoriti izazovima novog doba.

4.2. Pokretači hrvatske diplomacije

U nastavku je pojašnjena uloga službe vanjskih poslova te važnost Zakona o vanjskim poslovima.

4.2.1. Uloga službe vanjskih poslova

Služba vanjskih poslova, djelujući kroz Ministarstvo vanjskih poslova kao središnji dio, i diplomatske misije i konzularne urede kao inozemni dio, osnovni je nositelj diplomatskih aktivnosti.³⁶

Slijedom navedenog izvorne poslove službe vanjskih poslova ne obavljaju isključivo diplomati, već i konzularno osoblje. Sve ostale poslove kojima se daje potpora izvornim funkcijama obavljaju državni službenici i namještenici na radu u obje sastavnice službe. Stoga nazivima “diplomatska služba” ili “diplomatsko - konzularna služba” ne bi bio u potpunosti obuhvaćen dio nositelja poslova. U praksi, ali i u literaturi koriste se i ostala dva naziva (češće “diplomatska služba”) no, izneseni razlozi opravdavaju utemeljenost zakonodavčeva odabira.

Nadalje, djelokrug službe normativno je široko, ali precizno razrađen, u prvom redu Bečkim konvencijama o diplomatskim i konzularnim odnosima iz 1961., a izvedeno iz njih, internim zakonodavstvom. Svaka od sastavnica službe ima svoju ulogu u predstavljanju Republike Hrvatske u drugim državama i međunarodnim organizacijama te na međunarodnim konferencijama, u zaštiti interesa državljana i pravnih osoba Republike Hrvatske, u komunikaciji s diplomatskim predstavništvima drugih država i međunarodnih organizacija u Republici Hrvatskoj te komunikaciji diplomatske mreže s državnim i drugim institucijama zemlje primateljice.

U djelokrugu službe osnovna je podjela na:

- poslove bilaterale (odnosi Hrvatske s pojedinim zemljama),

³⁵ Ćiković, H. (2011.), op.cit., str. 7.

³⁶ Pičuljan, Z. (1999.): „Razvoj i neka otvorena pitanja hrvatske službe vanjskih poslova“, Hrvatska i komparativna javna uprava : časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 1., No. 3., str. 511.

- multilaterale (odnosi i djelovanje Hrvatske s međunarodnim organizacijama i unutar njih).

U sadržaju bilaterale i multilaterale isprepleću se diplomatsko-politička, konzularna, gospodarska, kulturna i razna druga područja. Zadaće iz djelokruga i način njihove realizacije razlikuju se i po tome obavlja li ih Ministarstvo vanjskih poslova ili diplomatske misije i konzularni uredi.

Označavanje poslova iz djelokruga tehničkim terminima, npr. politička bilateralala, politička multilateralala i konzularno poslovanje, ne govori puno, no njihova raščlamba otkriva da je, u osnovi, riječ o vrlo konkretnim stručnim poslovima i zadaćama. Od razvijanja prijateljskih odnosa i suradnje s državom primateljicom u političko-diplomatskom području” razumljivije i konkretnije je npr. organiziranje službenog posjeta ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske Republici Češkoj. Obavljanje poslova iz područja unutarnjih poslova moguće je konkretizirati npr. kroz izdavanje viza osobi N.N., državljaninu Republike Indije, za ulazak u Republiku Hrvatsku.

Specifičan u odnosu prema drugim dijelovima sustava središnje državne uprave jest dvojni položaj službe vanjskih poslova. Služba vanjskih poslova dio je središnje državne uprave i njezino postupanje uređeno je sustavnim propisima o položaju tih istih državnih tijela, no ona u svojem postupanju primjenjuje i odredbe međunarodnih konvencija i običaja. U iznalaženju prave mjere između općih sustavnih rješenja i specijalističkih, odgovarajućih službi vanjskih poslova, hrvatski je zakonodavac ustrojstveni model i upravljanje službom vanjskih poslova u najvećoj mjeri ostavio u domeni regulacije općih sustavnih propisa.³⁷

Problemi u razvoju službe vanjskih poslova rezultat su niza okolnosti - nedostatka tradicije, početnog nedostatka dovoljnog broja školovanih diplomata, ratnog okruženja u nastanku službe, nedostatka vremena za sustavna komparativna istraživanja u ovom području. Nužnost prioritarnog reagiranja na stalne i složene zahtjeve uglavnom je u drugi plan potisnula punu sustavnost u bavljenju svim dimenzijama službe vanjskih poslova, što je dijelom rezultiralo i posljedicama koje će služba sada i u budućnosti morati uklanjati. Takva zadaća potencirana je i saznanjem da je dvojnost položaja službe kao njezina immanentna osobina ujedno i stalno otežavajući faktor njezina uravnotežena razvoja.

Ostvariti ideal “jedinstva službe vanjskih poslova” praktički je nemoguće, jer odnos središnjice i njezinih dislociranih dijelova stalno otvara nova pitanja i latentne probleme. Utjecaj i sve veća

³⁷ Pičuljan, Z. (1999.), op.cit., str. 513.

složenost okoline još jače dodatno određuju zahtjeve prema službi vanjskih poslova. Stoga se problematika uređenosti i kvalitete službe vanjskih poslova ne smije podcjenjivati i zanemarivati. Važno je prepoznati da u bavljenju unapređivanjem državne uprave, pa tako i službe vanjskih poslova, ostajemo u domeni struke i njezinih zakonitosti.

Prva odrednica koja je svakako utjecala na razvoj službe je ratna situacija. Služba se započinje ustrojavati u prilikama agresije na Republiku Hrvatsku, dakle u izvanrednim okolnostima. Druga, također značajna okolnost u razvoju službe jest ta da se ona počela formirati bez oslonca na upravni sustav bivše države. To je istovremeno bio nedostatak, ali i prednost. Nedostatak se ogledao u nedovoljnom broju iskusnih diplomata (iako se na poziv veći dio hrvatskog kadra iz negdašnje savezne diplomatske službe, njih dvadesetak, stavilo na raspolaganje novonastaloj službi).

Prednost je bila dvostruka – u diplomatski izvanredno zahtjevnom razdoblju novi hrvatski diplomati bili su prisiljeni ubrzano učiti i usporedno rješavati probleme koji bi bili izazov i za puno iskusnije diplomacije. Pored toga, novi sustav vanjskih poslova nije naslijedio opterećenosti koje tijekom vremena takve organizacije nužno nagrizaaju. Od kolikog je to značenja, stručnjacima koji se bave reformom i modernizacijom upravnog sustava nije potrebno puno obrazlagati. Treća odrednica, koja je bez obzira na početne teškoće u njezinu svladavanju bila prednost, proizlazi iz same dvojne prirode te službe. Međunarodna dimenzija postavlja pred službu standarde i način komunikacije koji su se od početka morali primjenjivati. Početnim utjecajem službe vanjskih poslova započela je primjena međunarodnih regula u cjelokupnom sustavu središnje državne uprave. Razvoj hrvatske službe vanjskih poslova zahvaća relativno kratko razdoblje od početka 1990-ih godina.³⁸ No činjenica da se radi o iznimno dramatičnom i dinamičnom vremenu odredila je i nekoliko prepoznatljivih razvojnih faza. U razvojnim su se fazama mijenjali ciljevi, a s njima i ustrojstvo i metode djelovanja službe vanjskih poslova.

4.2.2. Važnost Zakona o vanjskim poslovima

Zakonom o vanjskim poslovima uređuje se način obavljanja vanjskih poslova te osnove ustroja i načina rada Ministarstva vanjskih poslova i diplomatskih i drugih predstavništava Republike Hrvatske u inozemstvu.³⁹

³⁸ Pičuljan, Z. (1999.), op.cit., str. 514.

³⁹ Zakon o vanjskim poslovima - NN 48/96, 72/13, 127/13, 39/18, 98/19

Zakonom o vanjskim poslovima uređuje se način rada i djelovanja na području vanjske politike i međunarodnih odnosa. To se odnosi na:⁴⁰

- praćenje i analizu međunarodnih odnosa,
- vođenje pregovora s drugim državama ili međunarodnim organizacijama,
- pripremanje nacрта međunarodnih ugovora itd.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova je nadležno tijelo državne uprave za provedbu utvrđene vanjske politike Republike Hrvatske, pa se ovim zakonom definira i ustroj i način rada Ministarstva te diplomatsko-konzularnih predstavništava. Ovaj zakon također definira i što je to privola ili agreman, što je egzekvatura, zatim postupak otvaranja diplomatskih predstavništava, kao i koje su nadležnosti veleposlanstva, misije ili konzularnog ureda.

Slijedom navedenog Ministarstvo vanjskih poslova, na zahtjev predsjednika Republike, Sabora Republike Hrvatske, Vlade Republike Hrvatske, ministarstava, državnih upravnih organizacija ili na vlastiti poticaj, daje mišljenje o interesu Republike Hrvatske u području vanjske politike kao i prijedloge za pokretanje i razvijanje djelovanja u području vanjske politike i međunarodnih odnosa.⁴¹

Ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, u obavljanju poslova međunarodne suradnje iz svoga djelokruga djeluju u skladu s Zakonom, drugim propisima i smjernicama utvrđene vanjske politike. O obavljanju poslova međunarodne suradnje iz svoga djelokruga ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, dužna su izvješćivati Ministarstvo vanjskih poslova.

Ministarstvo vanjskih poslova dužno je izvješćivati ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, o poduzetim poslovima međunarodne suradnje iz njihova djelokruga. Ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, u ostvarivanju međunarodne suradnje iz svoga djelokruga osobito:

- prate razvitak međunarodnih odnosa, predlažu i poduzimaju mjere za vođenje pregovora Republike Hrvatske s drugim državama, ostalim subjektima međunarodnog prava ili međunarodnih odnosa i drugim pravnim osobama te za sudjelovanje Republike Hrvatske na međunarodnim sastancima,
- surađuju s tijelima drugih država i međunarodnih organizacija, a prema potrebi i s nevladinim međunarodnim organizacijama te s drugim subjektima međunarodnog prava i

⁴⁰ Zakon o vanjskim poslovima - NN 48/96, 72/13, 127/13, 39/18, 98/19

⁴¹ Zakon o vanjskim poslovima - NN 48/96, 72/13, 127/13, 39/18, 98/19

međunarodnih odnosa, u skladu s utvrđenom vanjskom politikom Republike Hrvatske i međunarodnim ugovorima,

- pripremaju nacрте međunarodnih ugovora, obavljaju stručne poslove za izaslanstva određena za vođenje pregovora za sklapanje međunarodnih ugovora te pripremaju prijedloge akata o potvrđivanju međunarodnih ugovora,
- u okviru svoga djelokruga prate izvršavanje međunarodnih ugovora i o tome izvješćuju Vladu Republike Hrvatske te predlažu Vladi Republike Hrvatske poduzimanje mjera za njihovo izvršavanje,
- pribavljaju mišljenje Ministarstva vanjskih poslova na prijedloge za pokretanje postupaka u području međunarodnih odnosa o kojima odlučuje Vlada Republike Hrvatske,
- obavljaju i druge stručne poslove u svezi s ostvarivanjem međunarodne suradnje.

U obavljanju poslova međunarodne suradnje iz svoga djelokruga ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, surađuju međusobno, kao i s fizičkim i pravnim osobama u zemlji i u inozemstvu. Suradnja se ostvaruje međusobnim izvješćivanjem, usklađivanjem aktivnosti i dogovaranjem o obavljanju pojedinih poslova s njihovim nositeljima.

4.2.3. Ministarstvo vanjskih poslova

Osamostaljenje Republike Hrvatske početkom devedesetih godina prošlog stoljeća zasigurno je jedan od najvažnijih trenutaka u hrvatskoj modernoj povijesti. U tom procesu jednu od važnijih uloga odigrali su i ministri vanjskih poslova i samo ministarstvo. Tada pod nazivom Ministarstvo inozemnih poslova osnovano je nakon prvih višestranačkih izbora – još u jugoslavenskom kontekstu – u svibnju 1990.⁴²

Nadalje, početkom 1991. Hrvatska i Slovenija usuglasile su svoje stavove stvarivši planirani međunarodni akt zajedničkog konfederalnog uređenja koji bi države unutar jugoslavenske konfederacije činio zasebnim subjektima međunarodnog prava, a temeljio se na pravu na samoodređenje naroda i zapravo bio stepenica prema punoj državnoj samostalnosti.⁴³

U drugoj polovici 1991. postaje evidentno da se raspad Jugoslavije neće moći spriječiti te da se sve intenzivnija agresija Jugoslavenske narodne armije pod saveznom upravom mora pokušati spriječiti. Preokret stavova među europskim zemljama postaje jasan nakon sastanka ministara vanjskih poslova EZ-a 27. kolovoza. Zapravo, prema riječima njemačkog ministra vanjskih

⁴² Korea Gajski, B., Leto, E. (2020.): „Ministarstvo vanjskih poslova Hrvatske od osnutka do međunarodnog priznanja Republike Hrvatske“, Međunarodne studije, Vol. 19., No. 1-2., str. 63.

⁴³ Silber, L., Little A. (1996.): „Smrt Jugoslavije“, Opatija: Otokar Keršovani, str. 151.

poslova Hansa-Dietricha Genschera, politika EZ-a približavala se njemačkim gledištima i kretala u smjeru priznanja Slovenije i Hrvatske. Prema tome, Brijunska deklaracija jest bila neuspješna u smislu ograničavanja i obustave agresije, no davala je nadu da će se novonastale zemlje ipak međunarodno priznati. Stanje bez značajnog napretka prema osamostaljenju potvrdila je i mirovna konferencija o Jugoslaviji u organizaciji EZ-a i britanskog političara lorda Carringtona, započeta prvom sjednicom 7. rujna, prvenstveno zbog neusklađenih stavova među zemljama.

Slijedom navedenog tijekom uspostave samostalne i suverene hrvatske države bilo je potrebno stvoriti službu vanjskih poslova putem koje bi se omogućilo međunarodno i diplomatsko djelovanje. Temeljna zadaća njene diplomacije bila je promicati interese hrvatske države na vanjskopolitičkom planu, koji su prvenstveno usmjereni ka zaustavljanju agresije na Hrvatsku, uspostavi pune suverenosti na cijelom državnom području, zatim osigurati stabilnost suverene i cjelovite zemlje, stvarati uvjete za njezin puni demokratski razvitak, približiti i uključiti Republiku Hrvatsku u euroatlantske integracije te razvijati dobrosusjedske odnose i regionalnu suradnju.

Upravo po tim ciljevima podijeljeno je stvaranje i djelovanje suvremene hrvatske diplomacije, u ratu i nakon njega:⁴⁴

- prva faza traje od osamostaljenja države do međunarodnog priznanja i primanja u organizaciju Ujedinjenih naroda, a temeljni je cilj tog perioda zaustavljanje agresije na Republiku Hrvatsku i njezino međunarodno priznanje,
- druga faza traje do uspostavljanja teritorijalne suverenosti putem mirne reintegracije Podunavlja, a temeljni cilj bio je uspostaviti suverenitet i nadzor nad cjelokupnim hrvatskim teritorijem,
- treća faza uslijedila je nakon uspostave hrvatskog teritorijalnog integriteta te prevladava težnja za uključenjem u euroatlantske i druge međunarodne organizacije, kao i za jačanjem međunarodnog položaja države.

Prva je faza, dakle, unutar perioda od Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske 25. lipnja 1991. pa do njezinog primanja u organizaciju Ujedinjenih naroda 22. svibnja 1992. Ministarstvo inozemnih poslova utemeljeno je nakon prvih demokratskih izbora u državi 30. svibnja 1990. (još uvijek u okviru Jugoslavije), a Ministarstvo neovisne Republike Hrvatske osnovano je nakon sjednice Sabora 26. lipnja 1991. Zakonom o inozemnim poslovima te je

⁴⁴ Berković, S. (2006.), op.cit., str. 50.

njegovo ustrojstvo određeno Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada Ministarstva inozemnih poslova. Nakon iseljenja Ureda predsjednika Republike smješteno je u Vilu Pongratz u Visokoj ulici broj 20. Važno je naglasiti da Ministarstvo ipak nije stvarano od temelja. Nastalo je iz Republičkog komiteta za odnose s inozemstvom, državnog tijela koje nije samostalno vodilo saveznu vanjsku politiku već je odgovaralo vladi, a bilo je sastavljeno od predstavnika društvene zajednice i stručne službe.

U službu vanjskih poslova tijekom prve faze uključuju se iskusni diplomati iz bivše jugoslavenske diplomacije i bivšeg Republičkog komiteta za odnose s inozemstvom, hrvatskog ogranka Saveznog sekretarijata za inozemne poslove bivše SFRJ, ali i osobe s ograničenim iskustvom u međunarodnim odnosima, kao što su sveučilišni profesori, novinari te iseljeničtvo.

Ministarstvo vanjskih poslova nadležno je tijelo državne uprave za provedbu utvrđene vanjske politike Republike Hrvatske. Utvrđenu vanjsku politiku provodi Ministarstvo vanjskih poslova neposredno, odnosno putem diplomatskih i drugih predstavništava Republike Hrvatske u inozemstvu. Nadalje, u obavljanju poslova međunarodne suradnje iz svoga djelokruga ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, surađuju međusobno, kao i s fizičkim i pravnim osobama u zemlji i u inozemstvu. Suradnja se ostvaruje međusobnim izvješćivanjem, usklađivanjem aktivnosti i dogovaranjem o obavljanju pojedinih poslova s njihovim nositeljima.

Vanjski poslovi obavljaju se u Ministarstvu vanjskih poslova neposredno i u diplomatskim i drugim predstavništvima Republike Hrvatske u inozemstvu. Služba vanjskih poslova obavlja poslove iz svoga djelokruga, u što su uključeni:

- dvostrani i višestrani politički, pravni i gospodarski odnosi s inozemstvom,
- konzularni poslovi,
- ljudska prava,
- hrvatske manjine i iseljeničtvo,
- poslovi usklađivanja i nadzora službe vanjskih poslova,
- poslovi informiranja i analitike,
- poslovi stručnog osposobljavanja i stručnog usavršavanja,
- vanjskopolitička dokumentacija, dokumentacija međunarodnih organizacija i diplomatski arhiv te pohrana te dokumentacije,
- zbirka međunarodnih ugovora Republike Hrvatske.

Poslovi koje u okviru svoga djelokruga Ministarstvo vanjskih poslova neposredno obavlja jesu osobito:

- predstavljanje Republike Hrvatske u drugim državama, međunarodnim organizacijama i na međunarodnim konferencijama,
- komuniciranje s diplomatskim i drugim predstavništvima drugih država i misijama međunarodnih organizacija u Republici Hrvatskoj,
- razvijanje i unapređivanje odnosa Republike Hrvatske s drugim državama, međunarodnim organizacijama i drugim subjektima međunarodnog prava i međunarodnih odnosa,
- predlaganje predsjedniku Republike uspostave i prekida diplomatskih ili konzularnih odnosa s drugim državama,
- suradnja s međunarodnim organizacijama i drugi oblici međunarodne suradnje država, predlaganje Vladi Republike Hrvatske učlanjenja, odnosno sudjelovanja Republike Hrvatske u djelovanju međunarodnih organizacija,
- praćenje razvitka međunarodnih gospodarskih odnosa te predlaganje odgovarajućih odluka nadležnih tijela,
- zaštita prava i interesa Republike Hrvatske i njezinih državljana koji žive ili borave u inozemstvu te pravnih osoba u inozemstvu,
- briga i suradnja s nadležnim tijelima u Republici Hrvatskoj o statusu Hrvata koji po bilo kojoj osnovi žive izvan domovine te uspostavljanje, održavanje i promicanje veza s hrvatskim iseljenicima i manjinama, kao i s njihovim udrugama u drugim državama,
- obavljanje stručnih poslova za razgovore i pregovore s predstavnicima drugih država, međunarodnih organizacija i ostalih subjekata međunarodnog prava i međunarodnih odnosa,
- obavljanje poslova koji su Ministarstvu vanjskih poslova stavljeni u nadležnost Zakonom o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora, drugim propisima ili međunarodnim ugovorima,
- poticanje i pomoć u suradnji državnih tijela s inozemstvom u političkim, gospodarskim, turističkim, kulturnim, znanstvenim i drugim područjima,
- praćenje razvitka i sudjelovanje u raspravama iz područja međunarodnog javnog i privatnog prava u zemlji i inozemstvu,
- održavanje i razvijanje veza s misijama stranih država i međunarodnih organizacija u Republici Hrvatskoj kao i konzularnim uredima stranih država,

- davanje iseljeništvu i hrvatskim državljanima na radu i boravku u inozemstvu obavijesti o političkom, gospodarskom, kulturnom i drugom razvitku Republike Hrvatske,
- pružanje potrebnih obavijesti nadležnim ustanovama i tijelima stranih država i međunarodnih organizacija, a po potrebi i stranoj javnosti o stanju u zemlji, odnosno o drugim važnim pitanjima za Republiku Hrvatsku,
- izvješćivanje predsjednika Republike, Sabora Republike Hrvatske, Vlade Republike Hrvatske o svim važnijim pitanjima iz međunarodnih odnosa, osobito onih koji se odnose na Republiku Hrvatsku,
- izvješćivanje domaće javnosti o aktualnim pitanjima iz svoga djelokruga,
- briga o unajmljivanju, kupnji, izgradnji i održavanju nekretnina u inozemstvu potrebnih za rad diplomatskih i drugih predstavništava,
- obavljanje i drugih poslova iz područja međunarodnih odnosa.⁴⁵

Ustroj službe vanjskih poslova pobliže se uređuje Uredbom o unutarnjem ustrojstvu službe vanjskih poslova.

⁴⁵ Zakon o vanjskim poslovima - NN 48/96, 72/13, 127/13, 39/18, 98/19

5. VAŽNOST DIPLOMACIJE REPUBLIKE HRVATSKE

Diplomacija uključuje korištenje različitih metoda i alata, kao što su dijalog, uvjeravanje, kompromis i prisila, kako bi se utjecalo i oblikovalo ponašanje i ishodi drugih aktera.

U nastavku će bit pojašnjena diplomacija u međunarodnim odnosima, značaj izgradnje diplomatskih vještina te budući razvoj i perspektive daljnjeg razvoja diplomacije.

5.1. Diplomacija u međunarodnim odnosima

U teoriji međunarodnih odnosa, diplomacija se opisuje kao "diskretna ljudska praksa koja uključuje konstrukciju, predstavljanje, pregovaranje i manipulaciju nužno dvosmislenim identitetima". Ova definicija pomaže u razumijevanju ne samo aktivnosti profesionalnih diplomata, već i međunarodnih odnosa u širem smislu.⁴⁶

Diplomacija je ključna za teoriju međunarodnih odnosa jer obuhvaća važne aspekte svjetske politike, uključujući multilateralno upravljanje, međunarodno pravo i rat.⁴⁷ Iako diplomati često ne razmišljaju o teoriji, znanstvenici je cijene jer pomaže u boljem razumijevanju svjetskih odnosa.

Teorija međunarodnih odnosa nudi tri glavne perspektive o diplomaciji:

- Realistička: Diplomaciju vide kao sumnjiv instrument koji se koristi za zaštitu interesa drugih država i očuvanje mira.
- Racionalistička: Smatraju diplomaciju nesavršenim alatom za smanjenje nacionalizama, povećanje blagostanja i jačanje vladavine prava.
- Revolucionarna: Vide diplomaciju kao neprijateljski alat koji održava status quo.

Također, Sharp ističe da Bečka konvencija o diplomatskim odnosima (1961.) i Bečka konvencija o konzularnim poslovima (1963.) i dalje predstavljaju ključne dokumente za diplomatsku teoriju.⁴⁸

⁴⁶ Sharp, P. (1999). For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations. *International Studies Review*, 1(1), str. 33. - 57.

⁴⁷ Sending, O.J., Pouliot, V., Neumann, I.B. (2015.): „Diplomacy and the Making of World Politics“, Cambridge: Cambridge University Press

⁴⁸ Sharp, P. (2012). *Diplomacy in International Relations Theory and Other Disciplinary Perspectives*, New York i Oxford. Oxford University Press., str. 51.-67.

5.2. Značaj izgradnje diplomatskih vještina

Diplomatske vještine obuhvaćaju niz snaga i sposobnosti koje stručnjacima omogućuju upravljanje profesionalnim odnosima. Nekoliko ključnih osobina koje uključuju diplomatske vještine usmjerene su na:⁴⁹

- interpersonalne vještine,
- komunikaciju,
- vodstvo,
- rješavanje sukoba,
- emocionalnu inteligenciju za upravljanje profesionalnim interakcijama.

Osim toga, diplomatske vještine na radnom mjestu mogu imati trajan utjecaj na uspjeh u karijeri. Na primjer, pristupi koje koristite za izgradnju profesionalnih odnosa, obavljanje posla i rješavanje stresnih situacija mogu se svi odnositi na razvoj snažnih diplomatskih vještina.

Komunikacijske vještine jedan su od najvažnijih skupova vještina koje čine diplomatske vještine. Način na koji razgovarate s drugima, slušate tuđe ideje i naposljetku komunicirate s profesionalcima i poznanicima podjednako je ključan za razvoj diplomacije na radnom mjestu. Tako će i aktivno slušanje pomoći će da se usvoje informacije, čuju nove ideje i shvati kako se drugi osjećaju i misle.

Snažan osjećaj empatije je nešto što je zajedničko mnogim profesionalcima koji primjenjuju diplomatske vještine. Suosjećanje za tuđu perspektivu i sposobnost pronalaženja razumijevanja unutar tuđih gledišta neophodni su za interakcije na radnom mjestu i izvan njega.

Primjerice, umjesto impulzivnog djelovanja u nesuglasticama ili stresnim situacijama s drugima, primjena snažnih diplomatskih vještina za suosjećanje i pristup izazovu s namjerom da ga se riješi prijateljski i pozitivno učinkovitije je za postizanje uspješnih ishoda za sve koji su uključeni. Isto tako, sposobnost uspostavljanja odnosa s drugima i stvaranja podržavajućih radnih odnosa važna je za poticanje produktivnog i pozitivnog radnog okruženja.

5.3. Budući razvoj i perspektive daljnjeg razvoja diplomacije

S obzirom na višeznačnost pojma diplomacije te promjena u shvaćanju države, suvereniteta i međunarodnih odnosa tokom povijesti, pod hrvatskom se diplomacijom podrazumijevaju

⁴⁹ Indeed. <https://www.indeed.com/career-advice/resumes-cover-letters/diplomatic-skills> (pristupljeno 10. ožujka 2024.)

diplomatski odnosi u koje je stupala Hrvatska ili države koje su postojale na dijelu njezina teritorija, kao i aktivnosti na međunarodnom planu u koje su bili uključeni hrvatski vladari, dužnosnici, institucije i istaknuti pojedinci. Pojedine epizode iz hrvatske srednjovjekovne povijesti mogu se smatrati primjerima diplomatske aktivnosti, kao što su sporazumi hrvatskih vladara o upravljanju dalmatinskim gradovima, uređivanje odnosa sa Venecijom, pregovori hrvatskih i bugarskih vladara, pružanje utočište stranim vladarima i slično. Kao jedan od najvažnijih diplomatskih događaja srednjeg vijeka svakako je pismo pape Ivana VIII. upućeno knezu Branimiru koje se može smatrati prvim priznanjem hrvatske države.

U povijesti hrvatske diplomacije posebno mjesto svakako pripada Dubrovačkoj Republici zbog njezine iznimno organizirane, institucionalno i tehnički razvijene diplomacije. Hrvatska suvremena diplomacija razvijala se u uvjetima stvaranja hrvatske države, opterećenima borbom za priznanje državne neovisnosti, nametnutim ratom i tranzicijskim nasljeđem. Danas, nakon trideset i tri godine od proglašenja samostalnosti, Republika Hrvatska uspjela se pozicionirati kao punopravni subjekt međunarodne zajednice, članice NATO-a, Europske Unije, Vijeća Europe te raznih drugih međunarodnih organizacija.

Diplomacija je u posljednje vrijeme prolazila kroz brze promjene koje su utjecale na samu prirodu diplomacije kakvu se poznaje. S novom tehnologijom koja omogućuje pristup trenutnim informacijama i interaktivnoj online komunikaciji, uporaba digitalnih alata od strane diplomata postaje široko rasprostranjena.

Pandemija COVID-19 dodatno je pogoršala razmjere u kojima svijet ovisi o tehnologiji i digitalnim alatima. Kao i svaki drugi aspekt života, diplomacija je također morala postati "digitalna", s mnogim aktivnostima prebačenim na internet zbog ograničenja okupljanja.⁵⁰

Nadalje, pandemija je promijenila živote milijuna ljudi diljem svijeta, prisiljavajući tvrtke, vlade i međunarodne organizacije da se prebace na udaljene platforme. Praksa susreta licem u lice, rukovanja i obavljanja osobnih diplomatskih funkcija zamijenjena je virtualnim videokonferencijama.

Zoom, google meet i druge platforme za konferencije postale su važni alati za globalna okupljanja odlučivanja, diplomatske sastanke i konferencije, jer je putovanje postalo nemoguće

⁵⁰Allianz care. <https://www.allianzcare.com/en/employers/business-hub/hr-blogs/reflecting-on-the-future-of-diplomacy.html> (pristupljeno 10. ožujka 2024.)

ili neizvedivo. Ali s virtualnim sastancima dolaze prednosti i mane. Oni povećavaju uključenost dopuštajući sudjelovanje bez fizičke prisutnosti, čime se štiti pojam jednakog sudjelovanja.

Među manjkavostima je nedostatak fizičkog kontakta ili bliske osobne interakcije koju tradicionalno koriste diplomati, što je važno za izgradnju povjerenja i empatije bitne za suočavanje s kontroverznim i političkim pitanjima. Drugi je nemogućnost čitanja izraza lica, energije i govora tijela koji se gube na ekranu. Također postoji zabrinutost oko sigurnosti internetskih platformi i načina na koji diplomati mogu zaštititi podatke i povjerljivost, osobito u kontekstu delikatnih pregovora.⁵¹ Hibrid je, međutim, sada postao nova normala u diplomaciji. Uz tradicionalne fizičke i udaljene sastanke, pojava hibridnih sastanaka sastoji se od osobnog i online sudjelovanja, dajući svima poštenu priliku za razgovor i sudjelovanje u raspravama.

Uz virtualno donošenje odluka, uspon društvenih medija funkcionirao je kao pametan komunikacijski alat za javnu diplomaciju. Twitter i Facebook trenutno su najpopularniji e-alati koje koriste diplomatske službe na globalnoj razini. Ostali alati društvenih medija koji se koriste u javnoj diplomaciji uključuju YouTube, Flickr, LinkedIn, Pinterest i Instagram. Vlade i veleposlanstva sada se oslanjaju na tweet kao "kratko i slatko" priopćenje za javnost kako bi prenijeli svoja stajališta o određenim politikama, kao i za dijeljenje vijesti i ažuriranja u stvarnom vremenu.

Moderni diplomat prešao je s dugog pisanja izvještaja na pisanje osjetljivih političkih poruka u nekoliko znakova. Jedna fotografija ili video mogu biti učinkovitiji za javnu diplomaciju od službenog, formalno formuliranog transkripta. Digitalna revolucija poremetila je načine na koje globalna zajednica komunicira, komunicira pa čak i postoji.

Konkretno, diplomacija je područje na koje se očito utjecalo i koje će se nastaviti transformirati u onoj mjeri u kojoj današnji diplomati prihvaćaju digitalne alate u nastajanju u mnogim aspektima svog rada, uključujući komunikaciju, analizu politika te zastupanje i pregovaranje.

Nema sumnje da tehnologija igra kapitalnu ulogu u oblikovanju budućnosti diplomacije. Diplomatske službe koje shvaćaju potencijal i mogu iskoristiti snagu tehnologije imat će prednost. Uostalom, svijet koji je sve povezaniji vjerojatno će trebati više diplomacije, a ne manje.

⁵¹Allianz care. <https://www.allianzcare.com/en/employers/business-hub/hr-blogs/reflecting-on-the-future-of-diplomacy.html> (pristupljeno 10. ožujka 2024.)

6. ZAKLJUČAK

Diplomacija se može definirati kao način vođenja međunarodnih odnosa, posebice korištenjem pregovora i dijaloga za promicanje miroljubivih odnosa. To se najbolje može opisati kao umijeće postizanja sporazuma o suradnji u kojem svaka strana ostvaruje svoje interese. Diplomacija ponekad uključuje i prijetnje ili primjenu sile ili sankcija. Tako postupanje služi za procjenu protivnikove usklađenosti sa sporazumom i utječe na trošak prihvaćanja ili odbijanja određenog sporazuma.

Vanjska politika socijalističke Jugoslavije ponekad se ističe kao velik, čak spektakularan, uspjeh države koja je s prvim međunarodnim priznanjima svojih država-slijednica 15. siječnja 1992. prestala postojati. Bio je to primjer države koja je formirala vlastiti identitet u međunarodnoj politici i imala nadprosječan utjecaj na nju, pogotovo ima li se na umu da je Jugoslavija bila zemlja srednje veličine: prema broju stanovnika 1989., bila je osma država u Europi i ubrajala se u srednje razvijene europske zemlje. Vanjska politika uzdignula je Jugoslaviju na međunarodnoj političkoj pozornici, kako zbog proaktivnog načela koje je promovirala naročito kroz pokret nesvrstanih i politiku miroljubive aktivne koegzistencije, tako i zbog međunarodnih okolnosti na koje je samo djelomično utjecala, ali ih je znala iskoristiti.

Hrvatska socijalistička ustavno-pravna znanost definirala je osnivanje hrvatske federalne jedinice i njezinu državnost kao revolucionarni proces koji se odvijao usporedno s izgradnjom saveznih organa i savezne državnosti te su međusobno neraskidivo povezani s NOB-om, a upravo uspostava federalnih jedinica u tomu kontekstu predstavlja pravo na samoodređenje naroda. U tomu smjeru navedeni su pravni stručnjaci istaknuli da se državnost nekoga naroda ne ogleda samo u pravu na samoodređenje, nego i samoupravljanje, a koje nije postojalo izvan okvira ustavnoga poretka SFRJ. Jugoslavenska pravna i politička znanost je kao motivaciju vodstva donošenja Ustava iz 1963. i 1974. jednoglasno navela stvaranje posebnoga tipa jugoslavenskoga samoupravljačkoga socijalizma.

Slijedom navedenog Degan socijalističku Jugoslaviju ocjenjuje kao federaciju u kojoj jedinice i njezini građani „nisu bili samostalni subjekti odlučivanja” sve do 1971., kada republike dobivaju pravo samostalnoga povezivanja s vanjskim organizacijama, no ne dobivaju pravo na diplomatske odnose i predstavništvo u UN-u i političkim organizacijama, kako su imale republike Sovjetskoga Saveza.

Djelovanje na području vanjske politike osim provođenja zadanih političkih i gospodarskih ciljeva uključuje odličnu koordinaciju diplomatskog djelovanja na međunarodnoj sceni.

Svoje pravo na samostalnost Hrvatska je potvrdila donošenjem Božićnoga Ustava i to u čl. 140. Tadašnjim Ustavom Hrvatska je negirala sve one vrjednote jugoslavenskih Ustava i priključila se krugu zapadnih zemalja. Izmjenama Ustava (članak 135.) Hrvatska je i vrjednovala jugoslavensku i komunističku prošlost, čime je zabranjeno svako buduće udruživanje u jugoslavenske i balkanske državne saveze u bilo kojemu obliku. Službena hrvatska diplomacija počela se graditi nakon međunarodnog priznanja otvaranjem prvih veleposlanstava i imenovanjem prvih veleposlanika sa svim diplomatskim privilegijama i imunitetima, prvo pri Republici Austriji, Saveznoj Republici Njemačkoj, Svetoj Stolici, Mađarskoj, Talijanskoj Republici te Švicarskoj Konfederaciji.

Paralelno, otvaraju se i prva strana diplomatska predstavništva u Zagrebu, među kojima su prednjačile Njemačka i Italija, s pretvaranjem konzularnih ureda u veleposlanstva te Austrija unutar tri dana od međunarodnog priznanja.

Ključno je naglasiti da se Republika Hrvatska zbog nedostatka ljudskih resursa, pogotovo pogodnih za diplomaciju, koristila svim mogućnostima: zapošljavanjem ljudi iz Saveznog sekretarijata SFRJ, hrvatskih iseljenika te sveučilišnih i privrednih izvora kako bi stvorila adekvatnu i sposobnu službu vanjskih poslova koja će što prije ostvariti vanjskopolitičke ciljeve poput međunarodnog priznanja. Djelovanje na području vanjske politike osim provođenja zadanih političkih i gospodarskih ciljeva uključuje odličnu koordinaciju diplomatskog djelovanja na međunarodnoj sceni. Aktivnosti hrvatskih diplomata znatno utječu na stvaranje slike o Hrvatskoj.

Nakon završetka Domovinskog rata, hrvatska diplomacija bila je fokusirana i ulagala je znatne napore u daljnju međunarodnu afirmaciju Republike Hrvatske. Aktivnosti hrvatskih diplomata znatno utječu na stvaranje slike o Hrvatskoj. Diplomacija je u posljednje vrijeme prolazila kroz brze promjene koje su utjecale na samu prirodu diplomacije kakvu se poznaje. S novom tehnologijom koja omogućuje pristup trenutnim informacijama i interaktivnoj online komunikaciji, uporaba digitalnih alata od strane diplomata postaje široko rasprostranjena.

7. LITERATURA

1. Abdurahmanli, Elvin. 2021. Definition of diplomacy and types of diplomacy used between states. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol. 3., No. 3., str. 580-603.
2. Adler-Nissen, Rebecca; Eggeling, Kristin Anabel. 2022. Blended Diplomacy: The Entanglement and Contestation of Digital Technologies in Everyday Diplomatic Practice. *European Journal of International Relations*, Vol. 28., No. 3., str. 640–666.
3. Allianz care. <https://www.allianzcare.com/en/employers/business-hub/hr-blogs/reflecting-on-the-future-of-diplomacy.html> (pristupljeno 10. ožujka 2024.).
4. Bekić, Darko. 2016. Povijest hrvatske diplomacije. Školska knjiga, Zagreb.
5. Berković, Svjetlan. 2006. Diplomacija i diplomatska profesija. Urban – Media, Dubrovnik.
6. Berridge, Geoff R. 2004. Diplomacija: teorija i praksa. Biblioteka Politička misao/Fakultet političkih znanosti, Zagreb.
7. Best diplomats. <https://bestdiplomats.org/importance-of-international-relations/> (pristupljeno 10. ožujka 2024.).
8. Bossman, Asare. 2018. International Politics: The Beginner's Guide. Digibooks.
9. Ćiković, Hrvoje. 2011. Izazovi hrvatske diplomacije na pragu Europske Unije. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku*, Vol. 2., No. 5., str. 7-10.
10. Cultural diplomacy. https://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (pristupljeno 4. ožujka 2024.).
11. Diplomacy. <https://www.diplomacy.edu/topics/economic-diplomacy/> (pristupljeno 3. ožujka 2024.).
12. German Federal Foreign Office. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/visa-service/buergerservice/faq/17-schengenstaaten/606722#:~:text=Germany%2C%20Austria%2C%20Belgium%2C%20Croatia,the%20Schengen%20Agreement%20and%20are> (pristupljeno 7. rujna 2024.).
13. Glaurdić, Josip. 2011. Vrijeme Europe. Mate, Zagreb, str. 168.-176.
14. Granić, Mate. 2005. Vanjski poslovi: Iza kulisa politike. Algoritam, Zagreb.
15. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.–2024. <https://enciklopedija.hr/clanak/konzulat> (pristupljeno 27. srpnja 2024.).
16. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.–2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/diplomacija> (pristupljeno 17. kolovoza 2024.).
17. Indeed. <https://www.indeed.com/career-advice/resumes-cover-letters/diplomatic-skills> (pristupljeno 10. ožujka 2024.).

18. Knezović, Sandro. 2006. Europska politika u vrijeme disolucije jugoslavenske federacije. *Politička misao*, 43 (3): 238.-239.
19. Korea Gajski, Bruno; Leto, Ema. 2020. Ministarstvo vanjskih poslova Hrvatske od osnutka do međunarodnog priznanja Republike Hrvatske. *Međunarodne studije*, Vol. 19., No. 1-2., str. 63-81.
20. Kurečić, Petar; Haluga, Vesna. 2021. Uvod u suvremenu međunarodnu politiku i diplomaciju. Sveučilište Sjever, str. 121. <https://www.unin.hr/wp-content/uploads/Uvod-u-suvremenu-me%C4%91unardnu-politiku-i-diplomaciju.pdf> (pristupljeno 17. kolovoza 2024.).
21. Libal, Michael. 2004. Njemačka politika i jugoslavenska kriza 1991.–1992. Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, str. 56.–60.
22. Jović, Dejan. 2017. Analiza vanjske politike socijalističke Jugoslavije: akteri i strukture. *Anali Hrvatskog politološkog društva: časopis za politologiju*, Vol. 14., No. 1., str. 147-169.
23. Mamchii, Oleksandra. 2023. The Significance of Cultural Diplomacy In 21st Century. <https://bestdiplomats.org/cultural-diplomacy> (pristupljeno 5. ožujka 2024.).
24. Mursalo, Tvrtko Andrija. 2007. Prvoimenovani hrvatski poklisari i veleposlanici od 1990. do danas. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija i Hrvatski diplomatski klub, Zagreb.
25. MVEP. Datumi priznanja i uspostave diplomatskih odnosa. <https://mvep.gov.hr/vanjska-politika/bilateralni-odnosi/datumi-priznanja-i-uspostave-diplomatskih-odnosa/21904> (pristupljeno 15. rujna 2024.)
26. MVEP. Strateški plan Ministarstva vanjskih i europskih poslova za razdoblje 2020.-2022. <https://mvep.gov.hr/informacije-za-gradjane-244593/ugovori-dokumenti-i-obraci/dokumenti/strateski-plan-mvep/27168> (pristupljeno 17. kolovoza 2024.).
27. Nobile, Mario. 2000. Hrvatski feniks: Diplomatski procesi iza zatvorenih vrata 1990.–1997. Nakladni zavod Globus, Zagreb, str. 111.-116.
28. Nishikawa-Pacher, Andreas. 2023. Diplomacy Versus Politics: Two Mutually (In)Dependent Systems. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/14789299231169860> (pristupljeno 2. ožujka 2024.).
29. Petković, Ranko. 1986. Kreiranje i ostvarivanje spoljne politike Jugoslavije. *Politička misao: časopis za politologiju*, Vol. 23., No. 3., str. 22-31.
30. Pičuljan, Zoran. 1999. Razvoj i neka otvorena pitanja hrvatske službe vanjskih poslova. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, Vol. 1., No. 3., str. 511-526.

31. Pouliot, Vincent. 2016. *International Pecking Orders: The Politics and Practice of Multilateral Diplomacy*. Cambridge University Press, Cambridge.
32. Putnam, Robert David. 1988. Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*, Vol. 42., No. 3., str. 427–460.
33. Sending, Ole Jacob; Pouliot, Vincent; Neumann, Iver Brynild. 2015. *Diplomacy and the Making of World Politics*. Cambridge University Press, Cambridge.
34. Silber, Laura; Little, Allan. 1996. Smrt Jugoslavije. Otokar Keršovani, Opatija, str. 151.-187.
35. Sharp, Paul. 1995. The Death of Soviet Diplomacy. *Diplomacy & Statecraft*, Vol. 6., No. 3., str. 809–834.
36. Sharp, Paul. 2012. *Diplomacy in International Relations Theory and Other Disciplinary Perspectives*. U: P. Kerr i G. Wiseman (ur.), *Diplomacy in a Globalizing World: Theories and Practice*. New York i Oxford. Oxford University Press, str. 51-67
37. Swistek, Göran. 2012. The Nexus Between Public Diplomacy and Military Diplomacy in Foreign Affairs and Defense Policy. *Connections*, Vol. 11., No. 2., str. 79-86.
38. The diplomatic insight. <https://thediomaticinsight.com/history-of-diplomacy-from-ancient-times-to-modern-day> (pristupljeno 1. ožujka 2024.).
39. Tolić, Matej. 2021. Pitanje hrvatske državnosti i prava na samoodređenje i odcjepljenje u Jugoslaviji (1918.–1991.). *Obnova: časopis za kulturu, društvo i politiku*, Vol. 15., No. 1., str. 15-66.
40. Ustav Republike Hrvatske. Narodne novine NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.
41. Zakon o vanjskim poslovima. Narodne novine NN 48/96, 72/13, 127/13, 39/18, 98/19.

Sveučilište Sjever

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski/specijalistički rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Tomislav Blažević pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom „Nastanak i razvoj hrvatske diplomacije“ te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:

Tomislav Blažević

(vlastoručni potpis)

Sukladno članku 58., 59. i 61. Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti završni/diplomsko/specijalističke radove sveučilišta su dužna objaviti u roku od 30 dana od dana obrane na nacionalnom repozitoriju odnosno repozitoriju visokog učilišta.

Sukladno članku 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov završni rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.